

אהבת ישראל

מקורות, תכנים ודגשים
לפעילות תודעה יהודית בצה"ל

הופק על ידי תחום תודעה יהודית
בשיתוף מהו"ת – בתי מדרש למורים

להערות והארות:
todaa_atid@idf.gov.il

עריכה : מדור עתי"ד
הפקה : איתי בן אליהו
עיצוב : אסף תם
כריכה : גרמי נקש

תוכן עניינים

- 4 עיקרי התפיסה
- 5 ארבעת עקרונות התודעה
- 6 רובדי התודעה בצה"ל
- 12 דגשי הסברה בנושאי תודעה יהודית
- מאמרים ומערכי שיעור
- 15 אהבת חינם כבסיס לתקומת ישראל
תא"ל הרב רפי פרץ, הרב הראשי לצה"ל
- 21 האם יש סיכוי לאהבה
סא"ל הרב צדוק בן ארצי, רת"ח תודעה יהודית
- 24 אחדות ישראל
סא"ל הרב צדוק בן ארצי, רת"ח תודעה יהודית
- 27 מה עושים עם אחים מכאיבים
סא"ל הרב צדוק בן ארצי, רת"ח תודעה יהודית
- 31 אהבת חינם, מן המיצרים אל המרחבים
הרב אלישע וישליצקי
- 36 מערך שיעור בנושא אהבת חינם
הרב חן חלמיש
- 55 מערך שיעור בנושא ואהבת לרעך כמוך
הרב חן חלמיש
- 65 אחדות ישראל – הדגמה

עיקרי התפיסה

אנו מקווים כי נושא **אהבת ישראל** יהפוך לבריח התיכון של פעילות התודעה היהודית בצה"ל ויהווה הזדמנות לרענון והעמקת המסרים של הנושאים החשובים אותם מסייעים לנו אנשי הרוח העובדים איתנו להנחיל. צה"ל מהווה חממה לגידול ערכי אהבת ישראל. אין לך מקום בו משרתים כל כך הרבה סוגי אנשים ביחד באותה יחידה, ואי אפשר שלא להתפעל מהרעות השוררת ביניהם. אף ברמת התפקוד הארגוני מהווה צה"ל מופת לשיתוף פעולה בין יחידות וזרועות שונים, ואף החוק הצבאי מעמיד את ה"ביחד" בראש סדר העדיפויות. מסירות הנפש וההקרבה המתגלים בלחימה הסדירה, כמו גם במבצעים מיוחדים מעבר לים, מבטאים אהבה גדולה ומוחשית למדינת ישראל ויתר על כן לעם ישראל כולו באשר הוא. אהבה זו איננה מושג תיאורטי, והיא עומדת בבסיס ההתנהגות הצבאית – החל ברמת כוחות הנפש של החייל והלוחם, וכלה בערכים ובקבלת ההחלטות של הצבא כולו.

כיום אנו עוסקים בנושאים רבים הנוגעים להווייה הצבאית והנפשית, אשר ל כולם נגיעה חזקה מאד לאהבת ישראל. אם נשכיל להדגיש ולהראות אהבה זו בכל רבדיה, נוכל להעצים את הכלים אותם אנו נותנים לחיילים ולמפקדים. מעבר לכך, נוכל לחבר את הנושא הנקודתי בו אנו בוחרים להתמקד אל התמונה השלמה של פלא דורנו הגדול: אהבת החינם. כך אנו מחברים את כל מרכיבי התודעה למאמץ מאוחד ומצטבר לנושא שאיש אינו יכול להתנגד אליו, ואשר יש לו השפעה ישירה לא רק ליכולת העמידה שלנו בצבא, אלא גם על כל תבנית החיים במדינה. אנו מקווים בהמשך למצוא גם את חיל החינוך ואת שאר הגופים הרלוונטיים משלבים איתנו ידיים להנחלת הנושא החשוב כל כך.

ארבעת עקרונות התודעה

- א. **אהבת ישראל** – הן כנושא מרכזי והן כתביעה שלא לפגוע ולא לכפות דעות או מעשים על מי מחיילי צה"ל, או מהקבוצות החברתיות השונות בישראל.
- ב. **אהבת תורה** – מאמץ שיטתי להפגיש את החיילים באופן בלתי-אמצעי ואהוב עם מקורות היהדות.
- ג. **אהבת מולדת** – על פי שורשיה התנ"כיים, תוך הימנעות חד-משמעית מכל עיסוק בסוגיות השנויות במחלוקת או בויכוחים פוליטיים.
- ד. **אהבה נאמנה לצה"ל, מפקדיו ומשימותיו** – פעילות התודעה היהודית היא פעיל ות צבאית לכל דבר הזוכה מצד אחד לחופש פעולה מלא, אך כפופה מאידך למשמעת הצבאית באופן חסר פשרות.

רובדי התודעה בצה"ל

תחום תודעה יהודית מסייע למפקדים בבניין הרוח של יחידותיהם בשלושה רבדים:

1. תעצומות נפש¹ ממקורות היהדות ללוחמים ולתומכ "ל. עשייה זו מהווה תחליף מוקטן של הכהן משוח המלחמה, שהפית רוח בלוחמים בטרם קרב, ובעתות שגרה עסק בבניינה. תרומה זו פועלת בעיקר על נפש הלוחמים. ערכה רב בחיזוק כושר העמידה, אך השפעתה נחלשת עם הזמן.

רובד זה מורכב מ:

- א. הגבורה המתוארת במלחמות התנ"ך ובשאר מקורות היהדות.
- ב. מנהיגות.
- ג. אהבת הארץ.
- ד. כוחות הנפש ביהדות.
- ה. ערכי צה"ל/ערכי הלחימה ביהדות.

¹ "כיון שנתעלם מהם ערכה הפנימי של כללות האומה 'לא נתעסקו בלמידת מלחמה ולא בכבוש ארצות', כי נטל מהם זיו החיים האידיאלי, המחיה את האומה ואזרה בגבורה, ונתעלמה מהם המטרה המוסרית הגבוהה הנמצאת בגדולתם של ישראל בעולם ... ובכל מקום כשיש הכשר לאידיאלים גדולים להיות מחיים ומעודדים, שוב אין אידיאלים קטנים ושפלים מאירים שם, 'ושרגא בטיהרא מאי מהני' (אדר היקר עמי קלז).

2. כלים והעשרה רוחנית ממקורות ישראל למפקדים ולחיילים .
 קצין הגדיר פעם את תחום תודעה יהודית כ **"שיחה של שעה שמשפיעה על תפיסת עולם"**. בשיחה כמו בסיור, פוגשים החייל והמפקד ברעיון מחשבתי המוכר להם מ אוד בנפשם או בהוויית חייהם הצבאית או האישית , אך חדש לגמרי בדרך ניסוחו או בפשר העולה ממנו . בצבא נמצא החייל במצב מוסרי נעלה ומיוחד של שליחות וְהִקְרָבָה , מה שיוצר קירבה בנפשו למושגי לימוד האמונה העמוקים בהם אנו עוסקים , אלא שעל פי רוב אין בידי כלים מחשבתיים מספיקים כדי שיוכל לצקת בהם את תחושותיו הבריאות לכדי תובנות מנוסחות ובהירות . ניתן לדמות את תפקידנו ברובד זה כמוסיפי פס- קול לסרט אילם , וזאת על ידי יציקת תכנים ועקרונות המסוגלים להעניק כלים בידי המפקדים והחיילים בחשיבתם.
 מאחר שמדובר בחידוש כלי החשיבה , יש כאן תרומה משמעותית יותר לרמת המפקדים וממילא השפעתה היא לטווח ארוך יותר. להלן נפרט את התובנות הנחוצות לחייל, וכיצד ניתן ללמדם באופן נאות :

- **אהבת ישראל** – בנושא בפני עצמו , וכן כחוט החורז את הנושאים הבאים :
- **אנחנו הפרק הבא בתנ"ך** – התנ"ך הוא סמל למקור יהודי אהוב ואו תנטי ואין לו כל הקשר של מחלוקת או כפייה דתית. במסגרת זו נכללים הדגשים הבאים :
קשר בלתי אמצעי לתנ"ך המושג באמצעות סיורים באתרי מורשת, בהכרת הרקע התנ"כי של אזורי הפעילות ובדוגמאות תנ"כיות במסגרת בניית תעצומות הנפש.

התנ"ך כמקור השראה המרום ¹ את המחשבות ² ואת הערכים, להבדיל מ'תנ"ך בגובה העיניים³. גישה זו מתאמצת

¹ ההרגל של המחשכים, והמאסרים הצרים של הפתרונים הדמיוניים לכל הדברים הרמים שהעולם משותת עליהם, עושה את האדם אסור בכבלי ברזל, עד שאם ירצה לפתח את אסוריו, ירגיש בעצמו שהוא נעזב ונחלש, וכאלו בור הסוהר וחשכתו הוא מעונו הטבעי, הראוי לו, "שתני בבור תחתיות במחשכים במצולות" "כלוא ולא אצא". הפתרונים הבהמיים הבאים מהדמיון הפראי לכל השאלות היותר נשגבות שכל חיי הכלל והפרט תלויים בהן במרום השתלמותם, נעשים כל כך דבקים עם הנפש הכללית, עד שנראה, מסקירה הראשונה, שאם יפרוש האדם מהם, ותחתיהם יקח לו מושגים מאירים ברורים וטהורים, ישאר כאובד דרך, באין חוס בלב, באין מחשבה ומעמד לרוח, ולמהלך החיים" (אדר היקר עמ' קכז)

² "וכל מה שנתן יותר מקום לזרם חיים זה הטבעי לה להתפשט ולשטף בקרבה, כל מה שנכין לו יותר כלים, מכונות, לבושים ואפילו קישוטים, כן יתפשטו אברי האומה וימלאו רוח חיים, וכח פועל, שכל העולם כולו כדאי הוא לו" (אדר היקר עמ' קלז).

³ "סופרי ההיסטוריה שלנו, אם היו זוכים לבוא למדה זו לעומקה לחלק בין משל לחיקוי, לפחות משעה שהתחילה הפילוסופיה ההיסטורית להמצא בעולם, והיו דנים יפה לומר כשם שחכמי התולדה של עמי אירופא ביחוד מקשרים את שלשלאות הסיבות ההיסטוריות ... מרום מצבם הקולטורי של עכשיו, עד אותה השפלות והברבריות שהיו שקועים בה מימים מקדם ... ובזה היא מתקרבת אל האמת ואל הדרישה ההגיונית כפי היכולת ... הלא גם אנחנו ככל האדם הננו מרגישים את העבר באותו הצביון של ההווה, ואת קדמונינו כאילו הנם אנשים כערכנו, ואת רגשותיהם על פי רגשותינו, ואנחנו הלא ידענו מנפילת הכלל את נפילת הפרט, כמה רב הוא המרחק בין מצבם העליון בגדולה ובעז, ברוח חכמה ואור כבוד אלהי אמת, הנודע בשירי משוררינו, שרי אלהים, ובדברי נביאינו, בהליכות חכמינו ועז רוח קדשם ... על-כן עלינו, לפי המשל המתוקן ממותוקנים שבאומות העולם, להמשיך את קו ההיסטוריה שלנו מלמעלה למטה ממש, כלומר מרומומות המצב העליון, המלא זוהר ואור כבוד ועז, שהיינו בו, עד השפלות הזמנית ודלדול הכחות שהננו עומדים עכשיו, ולהעלות על-פי-זה את כל השלשלאות ההיסטוריות" (אדר היקר עמ' נד).

להעמיק מעט מעבר למינימום הנדרש ומשאירה בכך 'טעם של עוד'.

עיון בערכים מוסריים ובמור "ק מתוך התנ"ך ומורשת ישראל, כערך בפני עצמו של חוויה תורנית אישית.

לא התחלנו היום – יצירת חיבור רציף בין התהליך הציוני לבין שורשיו בנבואה ובחז"ל.

• **שליחות** (כלל ופרט) – לוחמים ומפקדים מבטאים בעצם חייהם הצבאיים את הופעת הכלל בפרטים, אלא שרובם לא פגשו מעולם תיאוריה חברתית, רעיונית ומוסרית המסבירה את התופעה ולפיכך חיים הם בסתירה פנימית. עלינו ללמד את הנושא באופן שיפרש להם את משמעו ת חלומם-מעשיהם. ננסה להדגיש את המרכיבים הבאים:

ערך¹ הפרט² והתרחקות ממושגים לאומניים וטוטליטריים. **מימוש עצמי** כביטוי של גודל וערכים כלליים המעצימים את הפרט.

דמוקרטיה כאופן לגילוי נשמת הכלל.

¹ "ומה שהעיר כבודו על ההבדל שבין הכלל להפרט, שאמנם הורגלו הלאומיים שלנו לדון, שע"י שנחלש הרוח הלאומי בתקופות האחרונות הוחל הלימוד של הפרטיות להתחדש מקצת, אמת יש בדבר, אבל לא כדבריהם. הם סוברים, שהנצחיות הפרטיית היא תורה מחדשת, שנולדה מסבת החלישות הלאומית, אבל באמת... שהיסוד האינדיבידואלי לא יוכל לעולם להיות נשמט לגמרי מכל רוח כביר וכללי, אלא שכשהכלליות מתגברת הוא איננו ניכר כ"כ ואינו בולט, מפני שאיננו משמש כ"א בתור מרכז להעגולה הכללית הגדולה והרחבה, וכיון שהכלליות מתחלשת אז העגולה נעשית יותר ניכרת" (אגרות הראיה כרך א, קי).

² "אני והו הושיענא... אני והו הם שני שמות שיש לשכינה משם של ע"ב אותיות, והטעם להזכיר אלו השמות מפני שבהם נרמזו גלות השכינה, שנאמר (יחזקאל א, א) ואני בתוך הגולה, והוא אסור בזיקים (ירמיה מ, א), ובקשתינו מלפניו יתעלה שיושיע את שמו הגדול, כמה דאת אמר (תהלים עט, ט) על דבר כבוד שמך, וזהו עשה למען שמך (שם קט, כא)" (ריקאנטי בראשית ג).

הפסיכולוגיה הציבורית ומקורה כמנוע של התהליכים.

- **אחדות וסבלנות** – בימים שבין מלחמות מתחדדים בחברה הישראלית הגוונים השונים ומופיעים לא רק כרעיונות אלא כביטוי מעשי של קבוצות חברתיות מוגדרות. צה"ל, כצבא העם, מקבץ יחד חיילים הבאים מגישות שונות ומכיל מתחים מן האזרחות החודרים לתוכו. המשימה והמסגרת הינם גורמים גבוהים יותר ממשקעים אלו, ולפיכך מסוגלים לאחד בין המחנות. עלינו לחזק, לברר ולהעמיק את מגמת האחדות בדגשים הבאים:

איתנות וחתיכה לניצחון – השליטה בכוחות הנפש היא מכשיר חיוני ויוני-יומי בחייו של הלוחם. אולם, תיאוריות רבות שלמד אינן תומכות, ואף פוגעות, ביכולותיו. לימוד הסוגיות הללו בדברי חז"ל יעניק ללוחם מבנה ערכי מוצק המתאים יותר לעולמו הצבאי, ובהמשך יהווה דרך נוספת להתמודדותו בחייו האישיים.

ישראליות – מיוחדות ישראל בעמים מחד גיסא, והאנטישמיות לסוגיה מאידך גיסא, מציירים גבולות גזרה לשותפות הגורל הישראלית. רקע זה יוצר רצון להתבונן בסגולותינו הפנימיות ובזהותנו אנו.

- **משפחה** – חלק לא מבוטל מחיילי וממפקדי הצבא הוא בעל משפחות והנושא דורש לימוד וחזוק. כמו כן, אנו מקווים לגרום לשינוי בתרבות הארגונית של חלק מהיחידות על מנת לתמוך במשפחות. בנוסף, למרות שרוב החיילות מרגישות רחוקות מנישואין, הרי שעצם התובנה של המשפחה מאוד קרובה לליבן ועיצוב גישה חיובית כבר עתה יכולה להועיל להן מאוד. גם החיילים שומעים בקשב רב על הנושא ומעצבים כבר בשלב זה את תפיסתם המשפחתית.

- בניית אומה בראי היהדות.
- אמונה בצדקת הדרך.
- מוטיבציה ביהדות.
- אמונה בשואה.

3. חוויה יהודית ומסורת – מתן מענה רגשי לצורך של רבים מהחייילים למסורת ולשייכות לתרבות ישראל. מענה זה צריך להיות ידידותי, נעים וללא כל פעילות היוצרת חשש לכפייה דתית. במקביל יש לתת מענה לביקוש האינטלקטואלי, לפגישה בלתי אמצעית, ידידותית ומובנת עם ארון הספרים היהודי. יש לאפיין עם המפקדים את הצורך המדוייק של כל יחידה ולהיות זהירים לרגישויות של הנוכחים כולם. אל לנו לחשוש מעיסוק במסורת ובתורה, שכן הצמא הוא גדול ואנו ראויים למשימה, אך מנגד עלינו להיות רגישים מאד לחששות החיילים ולסגנון המתאים להם.

נושאים העוסקים בדת ובמורשת היהודית:

1. השבת.
2. התפילה.
3. חגי ישראל ומעגל השנה.
4. ארון הספרים היהודי.
5. מושגי יסוד ביהדות.

דגשי הסברה בנושאי תודעה יהודית

א. כללי:

1. צה"ל הינו צבא מוסרי ואיכותי , המונע מכוח אמת פנימית בצדקת מאבקו של העם היהודי לעצמאות ולביטוי מלא של יצירתו העצמית.
2. צה"ל מחנך את חייליו חינוך ערכי למסירות והקרבה עבור עם ישראל, מדינת ישראל וחבריו לנשק, וכן לחתירה לניצחון והבטחת עליונותו של צה"ל בכל עימות מזוין.
3. הרבנות הצבאית שותפה במאמץ הצה"לי ל העצמת רוח הלוחם ולבניית צביונם הערכי של חיילי צה"ל, מתוך הכרה פנימית שלתורת ישראל ומסורת ישראל יש תובנות מוסריות וערכיות גבוהות החיוניות בנושאים אלו.
4. המרצים והמדריכים הפועלים מטעם הרבנות הצבאית , מודעים לאחריותם כלפי צה"ל והחברה הישראלית ולכן הדגשים המפורטים לקמן , מהווים את דרך הפעולה המיטבית לבנות ולחנך ולא חלילה לפגוע ולְחַקֵּק.
5. מקורם של הדגשים הוא בתורת ישראל והם כפופים ל חוקי המדינה, רוח צה"ל ופקודות הצבא.

ב. דגשים בנושאי תוכן וביצוע פעילויות:

1. נזכור כי החיילים והמפקדים מגיעים לפעילות מכורח פקודה ולכן נקפיד להישאר במסגרת ההסכמה הלאומית.
2. לא נכנס לנושאים פוליטיים ולא לנושאים הנמצאים במחלוקת בחברה הישראלית. כמובן שלא נשמיע עמדות אישיות ו/או סקטוראליות.
3. אין להעביר ביקורת על תרבותן, אורח חייהן או גישתן של קבוצות, עדות ותרבויות המרכיבות את החברה הישראלית, כולל אלו שאינם נושאים עימנו בנטל הביטחוני. אנו מחנכים לאהבת ישראל ואין לנו רשות לפגוע ברגשותיו של מי מחיילנו או קרוביו.
4. המפקדים הם היחידים שיכולים לחייב חייל בפעילות זו או אחרת, אנו איננו יוזמים כל פעולה שיש בה כפייה התנהגותית.
5. כבוד התורה – מחייב אותנו לשמור על סגנון, שפה ותוכן המצופים מתלמידי חכמים. אל לנו להיגרר לשפה המונית, סגנונות זולים או לתת לגיטימציה לנורמות פסולות רק כדי למצוא חן בעיני הקהל. גם בתיאור האויב לא נקצין עד כדי 'אכזר', 'שחצן' וכד' ובתיאור הצלחותינו לא נשתמש ב'הכרענו', 'השמדנו' וכד'.
6. נקפיד שלא להכליל, ובמיוחד לא נתאר כברור מאליו, עובדות ומאורעות שלא כולם מסכימים איתם (כולם מאמינים, ראינו כולנו, כל החיילים וכד'). כמו כן, לא נפרסם ביטויי אמונה אצל חיילים בהקשר המייחס אותם לדתיים כדוגמת הפגישה עם אמונה בקרב. אירוע כזה הוא אירוע אינטימי שרוב החיילים נבוכים מפרסומו ואין לנו רשות לנכס אותו לעצמנו.

7. דיוק בעובדות, אמינות, הקפדה על שפה תקינה, מבנה ברור ורציף, דוגמאות שנבחרו בקפידה, ובעיקר אהבת החיילים, העם והצבא, יעמדו לצידנו בפעילותנו החשובה.

אהבת חינם

כבסיס לתקומת ישראל

א תא"ל הרב רפי פרץ
(מעובד משיחה בע"פ)

על מה אבדה הארץ?

ימי בין המצרים הנפרשים החל מי"ז בתמוז ועד לתשעה באב הם זמן של מיעוט בשמחה. אלו ימים קשים לעם ישראל, ויש להעמיק בהם ולהבין את הנקודה הפנימית הגורמת ומכריעה בין חורבן לבניין.

כשהקב"ה דחף אותנו חזרה לציון, כעם שרוצה את אדמתו ואת ביתו, חזרה להתעורר בנו נקודה שאלפיים שנה הייתה רדומה מאד. במשך כל דורות הגלות עלו מעט מאד יהודים לארץ, ואפילו במהלך מאה וחמישים השנים האחרונות היה התהליך איטי ולא קל בשלבי הראשוניים. גם כיום, ישנם עדיין יהודים רבים שבוחרים במודע לא לחזור הביתה. מאז המרגלים ועד אנשים רבים נוספים במהלך ההיסטוריה לא היה העניין הזה פשוט כלל.

הגמרא ביומא מספרת שלעומת בית המקדש הראשון שנחרב על עבירות חמורות ביותר – הבית השני חרב מפני שנאת חינם. והשאלה העולה מהדברים זועקת: כיצד יכול להיות שעל גילוי עריות, שפיכות דמים ועבודה זרה נגזרת גלות של 70 שנה בלבד, ולעומת זאת על עוון שנאת החינם יצאנו לגלות שרק כעת, אחרי 1,900 שנה, אנו מתחילים לחזור ממנה הביתה?

הגר"א בפירושו ל"ספרא דצניעותא" מחדד את השאלה הזו. הוא כותב שהגלות הראשונה הייתה בבבל, שם יש סימנים ותכונות ארץ-ישראליות, אך הגלות שבאה בעקבות שנאת החינם שמה אותנו בגלות קשה ביותר, כאשר ארבע פעמים התפוררנו עד שנשאר מאיתנו רק "תרוד רקב עצמות". במלים אחרות – בגלות הראשונה נשארנו כגוף שלם, אך בגלות השניה נכתש הגוף הלאומי עד דק. בתחילה ניטלה רוחו, אחר כך הוא נותר רק כעצמות, ולבסוף גם העצמות נטחנות ומאבדות את צורתן. כשיחזקאל רואה את תמונת העם בבוא זמנו

להיגאל, בדמות המוני עצמות הפזורות בבקעה , הוא אינו מבין כיצד תיתכן מציאות שהם יקומו ויחיו.

שלושת העבירות החמורות – מחירם 70 שנות גלות, קצובות מראש, בתנאים נוחים יחסית . ואילו דיבור סרה על הזולת נראה , באופן שטחי, לא כל כך נורא – אז מדוע העונש עליו עוד לא נגמר?

הגמרא בנדירים מזכירה את דבריו של ירמיהו (פרק ט'): " על מה אבדה הארץ... על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם". ירמיהו מנסה לא להיות שייך לנבואות החורבן . וכשהוא מוכרח לעשות זאת – הוא הולך ומתנבא. ירמיהו אהב את עם ישראל מאוד , וכשהיה רואה את עצמות חלליהם פזורים בביזיון הוא היה אסוף אותם ובוכה . ובכל זאת, כשירמיהו צריך לומר את האמת הוא אומר אותה באופן ישיר וללא משוא פנים , על אף הכאב . " דבר זה נשאל לחכמים ולא השיבוהו, לנביאים ולא השיבוהו , למלאכי השרת ולא השיבוהו ". רק הקב"ה יכול לתת את התשובה ואת הפשר : "על עזבם את תורתיי".

על מה ראוי "לשבור את הכלים"? אם החכמים , הנביאים ומלאכי השרת לא משיבים – כנראה שהם באמת לא יודעים מדוע. הם רואים שכולם יושבים בישיבה ולומדים, ולא מבינים על מה חרבה הארץ. עד שבא הקב"ה ואומר : " על עזבם את תורתי ". הגמרא מפרשת את התשובה הזו כך : " שלא ברכו בתורה תחילה ", ומפרש רש"י: שלא אמרו ברכות התורה בכוונה. ורבנו יונה מסביר כך : "ומצאתי במגילת סתרים... שלא הייתה מספיק חשובה בעיניהם לברך בה תחילה".

אבל גם זה עדיין לא מובן . עונש כזה על אי אמירת ברכות התורה ? ולמה, בעצם, הם לא הקפידו על הברכה הזאת ? מסביר זאת הרב צבי יהודה כך : הם היו חכמים, הם אכן בירכו בתורה – אבל שגו בהבנת הברכה. בברכות התורה אנחנו אומרים "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו", וחשוב להבין את המשמעות של המשפט הזה.

ישראל קודמים לתורה

ראשית לכל יצאו בני ישראל ממצרים ונעשו לעם, ורק כעבור שבעה שבועות קיבלו את התורה. **ישראל קדמו לתורה**. ידועה הדרשה לפיה המלה "ישראל" היא ראשי תיבות של "יש ששים ריבוא אותיות לתורה". נשמות ישראל הן הכותבות ומרכיבות את התורה.

העיסוק בתורה נובע מכך שעם ישראל קיבל אותה, ולא מאיך שהיא כשלעצמה. האומה הזו קיבלה ואנו, בענווה גדולה כלפי האומה, אומרים שאנו כנגד 60 ריבוא אותיות ולכן מקבלים את הכוח להתעסק בה. בעצם, אם היינו מחפשים מלה שתתאים בדיוק למה שאנחנו מתעסקים בו, היה ראוי לנו לומר "ישראלתורה".

כל עם ישראל מתאים לתורה ושייך אליה. מעולם לא אמר לנו יהודי, שנפגש באמת ובאופן ראוי עם התורה, "זה לא שייך לי". ולכן, לפני שניגשים לתורה – חשוב לגשת, על בהונות אצבעותינו – לעם ישראל. אסתר אומרת למרדכי, כשהיא מבקשת לקבוע את התענית בחג הפסח: אם אין ישראל – איזו משמעות יש לפסח? ולכל שאר המצוות?

טיטוס הרשע, קיבל "בית שרוף, קמח טחון". אנו לא התייחסנו לכל אחד בעם ישראל באופן הראוי, באופי שמכיר באחוזה שלנו, שאנו אחים – ולכן לא הייתה כבר השראת שכינה בתוך העיר.

אומר ה"לקח טוב": רק האדם עצמו יכול לראות בתוכו האם הוא לומד לשמה. רק אתה והקב"ה, שנתן לך נשמה אלוקית, רק אתם יודעים מה מניעי הלימוד שלך ובאיזה אופן הוא נעשה. ועוד יש לדעת, שהתשובה הזאת חייבת להיות ברורה. זה לא מותרות, אלא עניין של גלות או גאולה!

כותב הרב צבי יהודה בספרו "לנתיבות ישראל": אין מקריות בסדר. קודם "אשר בחר בנו מכל העמים", ורק אחר כך – "ונתן לנו את תורתו".

חוץ מברכת המזון יש רק עוד ברכה אחת שהרמב"ן כותב עליה שחיובה מדאורייתא: ברכות התורה. בהיבט הנפשי חשוב לקחת זאת מאד לחומרא. "אשר בחר בנו" – אנו יודעים שהקב"ה בחר בנו כדי

שנביא ונבשר את בשורת הטוב והצדק הגדולים ביותר לעולם . זה התחיל מאדם הראשון , שהיה למעשה הופעה של הישראליות דרך נשמת האדם בכלל, ומשם הלך והצטמצם עד להתרכזות ההופעה הזו בעם ישראל בלבד.

יש הבדל בלתי נתפס בין יהודי לבין שאר האנושות , הבדל שעליו נהרגו מיליוני יהודים במשך הדורות . הצורך הגרמני חיפש את היהודי, ואפילו אם היה מתבולל , עד ארבע דורות לאחור ! הנקודה אינה מה הוא עושה, אלא איזו נשמה יש בקרבו.

אם לא נעסוק בתורה שלא מתוך תודעת ה "אשר בחר בנו מכל העמים" – כיצד ניפגש עם התורה ששייכת לאומה ושהיא דרך החיים שלה?

בימינו כל אחד חושב ועוסק בתיקון של עצמו. זה לא פסול, אך גם לא מספיק: במקביל, וכקומה נוספת ומחוייבת , ישנה חובה קדושה להתרומם לחיים הנם צאים כל העת בענווה אינסופית כלפי עמו של ה'.

מספרת הגמרא במסכת ברכות : "הנהו בריוני דהוו בשבבותיה (שגרו בשכנות) דרבי מאיר ... 'יתמו חטאים ' ולא 'חוטאים'". כותב הרב קוק בספרו "עין אי"ה" על מעשה זה , שכאשר רואים יהודים שלא הולכים בדרך הראויה יש להתפלל עליהם שיחי ו, שיתמו החטאים ולא החוטאים. אנחנו חייבים להבדיל בין מי שעשה את החטא לבין הנשמה האלוקית המופלאה שנמצאת בקרבו . רבי מאיר רואה בעיני הבשר שלא מעניין את החוטאים שום דבר פרט לנהנתנות , בליינות והצקה לאנשים , אך ברוריה משכילה להביט פנימה בעיני רוחה ולראות שאין לך אדם שנשחת לגמרי . אנו יודעים שהפנים הוא זך וטהור ואנו קשורים בו.

תורתו של משיח

בזוהר מסופר על בית מדרש מיוחד שקיים בשמים – בית מדרשו של המשיח – שם מלמדים תורה מאד מיוחדת : תורה שמסוגלת להוציא אור מחושך ומתוק ממר.

הגמרא בסנהדרין (דף צ"ז) מספרת על אמוראים שרואים ברוח קודשם את המציאות המורכבת שתהיה ערב הגאולה, ואומרים "ייתי ולא אחמיניה" – שיבוא, אך שלא אראנו ואצטרך להתמודד עם אתגרי תקופתו. עד שבא רב יוסף ואמר "שיבוא, ושאזכה אפילו לשבת בצל גללי חמורו" ... כעת, ברוך ה', אנחנו נמצאים במציאות עליה דנו האמוראים, ודברים נפלאים רבים סובבים אותנו, על אף שודאי יש עוד הרבה לאן להתקדם, לתקן ולשאוף.

לנו אין אפשרות לבחור אם לראות את תקופתו של המשיח או לא. אנחנו כבר כאן, ורואים בעיינינו הרבה תופעות של "ביש מלגאו וטוב מלבר" – רע מבחוץ אך טוב מבפנים).

בספרו "אורות ישראל" כותב הרב קוק שאהבת ישראל (התיקון הגדול ביותר של חורבן בית שני) זה לא עניין פשוט בכלל. זו עבודה, ולא רק עבודת הרגש. זו עבודה של תלמידי חכמים שיושבים ולומדים סוגיות באמונה, מעמיקים בדעת הפנימית שיסודה הוא אהבת ישראל, ובונים את אותה האהבה.

כשגדעון מלמד סנגוריה על עם ישראל אומר לו הקב"ה "לך בכוחך זה והושעת את ישראל". בלי זה – אין כוח להילחם על כלום. הכוח הוא אך ורק אהבת עם ישראל ולימוד סנגוריה עליו.

על כל אחד אפשר לגלות המון סנגוריה, במיוחד בבין המצרים : שדרות מחזיקה מעמד ומתפתחת, החלוצים ליד עזה ממשיכים לחרוש את השד ות למרות צליפות הערבים ... כשאין אהבת ישראל וסנגוריה על הכלל – אין כלום, למרות שבמבט חיצוני ההבדל אינו ניכר – לא לחכמים, לא לנביאים ואף לא למלאכי השרת – והגמרא יכולה להיראות אותה גמרא.

עדיין מרקד בינינו

כותב רבי דוד טביל בספרו "דרשות בית דוד", שתפילת עזרא לעקירת העבדה הזרה לא הועילה עד הסוף. עדיין נשאר לנו נדנדוד עבודה זרה, והוא: **המחלוקת ופירוד הלבבות.**

יסוד חזרתנו הביתה לארץ ישראל הוא שסוף סוף העם הזה חזר לחיות את עצמו, לרצות לחיות ביחד. פתאום קורה המהלך של תחיית העצמות היבשות והתקרבות ה"עצם אל עצמו".

ברוך ה' אנו רואים בעיניים כיצד עם ישראל חוזר עצם אל עצם, מתחבר ומתהווה לאומה שאוהבת את מהותה הלאומית, שמוכנה להילחם על ערכיה ולתרום כדי להגן האחד על רעהו – ולא בסיפור על צדיק אחד או שניים אנחנו עוסקים כאן, אלא במיליוני חיילים לאורך חמישים השנים האחרונות.

יש כיום מליון חיילים, בסדיר ובכוחות המילואים, שמוכנים מיד להילחם להצלת ישראל. על כל אחד מאיתנו לדעת שכל יסוד של מחלוקת ופירוד בעם – אינו אלא יסוד ושורש של הגלות.

אנו תפילה שהקב"ה ייתן לנו את הכוחות להוסיף ולהתגבר באהבת חינוס, עד לבניין בית המקדש במהרה בימינו, אמן.

האם יש סיכוי לאהבה

| סא"ל הרב צדוק בן ארצי

ישנה התפתחות הדרגתית במושג האהבה בנפשו של הלוחם. ננסה להתחקות אחרי התפתחות זו:

כוחות הנפש של הלוחם - אהבה עצמית

בבואנו ללמוד על אהבת ישראל, נתחיל בתופעת האהבה המובנת ביותר הן בשכל והן בנפש: אהבת החייל לעצמו. התגלות חזקה כל כך של אהבה, מקורה כמובן בנשמה הדוחפת אותנו לחיות, להתבטא, ולהיות עצמנו בעולם. תינוק יוכל להתפתח רק אם יאמין בעצמו, ויסיק מתוך אהבת אימו ושאר המבוגרים כי הוא אכן חשוב וראוי, וממילא יצפה מעצמו להתקדם. גם החייל, אפילו הצעיר, זקוק להרבה אהבה לעצמו, לאישיותו ולמשמעותו על מנת לעמוד במסלול הקשה העומד לפניו. מושגי ה"מימוש עצמי" והמצוינות, הגאווה המתבטאת באותות, כומתות, סרטים ודרגות, מסמנים לו כי מעשיו חשובים ומשמעותיים וכי לא רק הוא, אלא האומה כולה אוהבת אותו.

לאור זאת, יכולנו לחשוש שהשרות הצבאי עלול להפוך למסע ארוך אל האנוכיות והפרטיות – אך האמת איננה כזו.

הרעות - אהבת ה"אני המוסרי"

מהר מאד מגלה החייל, כי אותו "אני" המוכר לו מלפני הגיוס גדל מאד בצבא. דווקא באותם האירועים בהם זכה לתת מעצמו את הכל – ימצא את ה"אני" שלו בעל ערך גדול הרבה יותר.

במסע האלונקות בו נאלץ לתת מעצמו הרבה מעבר לכוחותיו, בהיחלצו לעזור לחבר שנשרף מאחור במסע יגלה כי דווקא הנתניה הופכת אותו למשמעותי וחשוב, כאשר נדרש לבצע משימה מושלמת ולוותר על נוחות ורכושנות. דווקא אז ימצא את המשמעות האמיתית והעוצמתית של ה"אני", דווקא אז יאהב את עצמו (הפנימי, התורם והאוהב את זולתו) הרבה יותר.

גאוות היחידה

גילוי זה, מפגיש אותו עם הרובד היותר אמיתי שבנפש, הרובד הציבורי. בתוך היחידה כוחותיו מתעצמים, הוא משמעותי יותר ומגלה את השמחה שיש בהצלחת הכלל וגאוות היחידה.

גאוה זו איננה קטנונית אלא מבטאת תפקיד, אחריות, מאמץ ומשמעות לאומית.

ברגע זה, אהבתו את חבריו איננה רק התנהגות הגונה ששכרה בצידה, אלא מובן ש חברי ואני הננו אברים ממשיים של היחידה, ואהבתי אותו זהה ל אותה אהבת "אני" גדול שזה עתה גיליתי – "ואהבת לרעך- כמוך".

אהבת המדינה והדבקות במשימה

כשיגיע אל הפעילות המבצעית, כשיראה במארב לילי ארוך וקר את אורות הישובים עליהם הוא מגן, כאשר גופו יידרך כל גופו לשמע צעדי מחבלים מתקרבים – יגלה כי יחידתו כולה אוהבת וגאה בעצמה רק משום היותה אבר כל כך חשוב ומרכזי בעם. הזכות לקום ולהסתער, היכולת הנדירה לבלום בגוף ממש את אלו שבאים לרצוח – היא אהבתם המיוחדת, היא גאוות היחידה. המחבלים לא באים מתוך שנאה לילד מסוים בקיבוץ מנרה (אם כי היא קיימת בוודאי), גם לא רק לקיבוץ ואפילו רק לגליל. הם באים לפגוע במדינת ישראל כולה. החייל עם "האני" שלו, העומד מולם, הוא אגרופה של המדינה כולה – מדינה שהוא כל כך אוהב. הוא מגלה שהמדינה היא "אני" יותר משמעותי לו יותר מגופו, חייו, זמנו וכל חלומותיו הפרטיים.

אהבת העם

כאשר החייל שומע על מבצע אנטבה או מבצע שלמה, הוא מתמלא גאוה וחום, ומבין שהוא והמדינה הינם שליחים לעם שלם שבינתיים מפוזר על פני הגלובוס.

אנחנו הפרק הבא בתנ"ך - אהבת כנסת ישראל לדורותיה

כאשר החייל פוסע בחורבות עברנו המפואר בירושלים ובשאר ארצנו האהובה, כשהוא מוקף בירושלים הבנויה, הוא מרגיש ענק, חלק מהיסטוריה של עם שלם: "הפרק הבא בתנ"ך".

אהבה זו ממלאת אותו בשייכות עמוקה לעם עתיק יומין וצעיר מעש, רב עלילה ומלא ערכים, אהבה לכל הטוב והיופי – **אהבת ישראל**.

יש שהוא שר שירת נפשו, ובנפשו הוא מוצא את הכל, את מלא הסיפוק הרוחני במילואו.

ויש שהוא שר שירת האומה, יוצא הוא מתוך המעגל של נפשו הפרטית, שאינו מוצא אותה מרוחבת כראוי, ולא מיושבת ישוב אידיאלי, שואף למרומי עז, והוא מתדבק באהבה עדינה עם כללותה של כנסת ישראל, ועמה הוא שר את שיריה מצר בצרותיה, ומשתעשע בתקוותיה, הוגה דעות עליונות וטהורות על עברה ועל עתידה, וחוקר באהבה ובחכמת לב את תוכן רוחה הפנימי.

ויש אשר עוד תתרחב נפשו עד שיוצא ומתפשט מעל גבול ישראל, לשיר את שירת האדם, רוחו הולך ומתרחב בגאון כללות האדם והוד צלמו, שואף אל תעודתו הכללית ומצפה להשתלמותו העליונה, וממקור חיים זה הוא שואב את כללות הגיונותיו ומחקריו, שאיפותיו וחזיונותיו.

ויש אשר עוד מזה למעלה ברוחב יתנשא עד שמתאחד עם כל היקום כולו, עם כל הבריות, ועם כל העולמים, ועם כולם אומר שירה, זה הוא העוסק בפרק שירה בכל יום שמובטח לו שהוא בן עולם הבא.

ויש אשר עולה עם כל השירים הללו ביחד באגודה אחת, וכולם נותנים את קולותיהם, כולם יחד מנעימים את זמריהם, וזה לתוך זה נותן לשד חיים, קול ששון וקול שמחה, קול צהלה וקול רנה, קול חדווה וקול קדושה.

(אורות הקודש חלק ב, עמוד תמד – שיר מרובע).

אחדות ישראל

א"ס הרב צדוק בן ארצי

אמת משפט השלום

אהבת ישראל נתפסת פעמים רבות כבינוניות המוותרת על האמת לטובת השלום הנעים. במאמרנו זה ננסה לראות כי דווקא האמת היא מקורו של השלום, "והאמת והשלום אהבו" (זכריה ח, יט).

האורגניות הלאומית, במובנה הטכני והיסודי, פשוטה וידועה לכל. איש אינו מעלה בדעתו שיוכל לבדו למלא את כל התפקידים הלאומיים בחומר וברוח. ברור לכל כי כוחות שונים דורשים כנראה אנשים שונים ומפלג ות שונות. החשיבה האנושית הפשוטה רגילה להתייחס לעובדה זו כאל אילוץ טכני הנגזר ממשאבי הזמן, היכולת ותשומת הלב המוגבלים שעומדים לפני כל אחד. אולם, הרב קוק (בספרו אורות ישראל פרק ה סעיף ב) מתייחס למצב זה כאל עמוק ואידיאלי יותר גם במישור הרעיוני, וכטומן בחובו כ וונה אלוקית מוסרית:

1. צְדָקָה עֲשֵׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם עוֹלְמוֹ מֵהַ שֵׁ לֹא נִתַּן כָּל הַכְשָׁרוֹנוֹת בְּמִקּוֹם אֶחָד – לֹא בְּאִישׁ אֶחָד וְלֹא בְּעַם אֶחָד, לֹא בְּאֶרֶץ אֶחָת, לֹא בְּדוֹר אֶחָד וְלֹא בְּעוֹלָם אֶחָד – כִּי אִם מְפֹרָשִׁים הֵם הַכְשָׁרוֹנוֹת. וְהִכָּרַח הַשְּׁלֵמוֹת, שֶׁהוּא כַח הַמּוֹשֵׁךְ הַיּוֹתֵר אִידֵאָלִי, הוּא הַגּוֹרֵם לְהַמְשֵׁךְ אַחֵר יְהוָה הַמְּרַמְמָה, הַמְּכַרְחַת לְבוֹא בְּעוֹלָם. "וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יְהוָה ד' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד."

דהיינו, על פי דברי הרב ריבוי התפקידים והיכולות לא בא להתגבר על בעיה טכנית אלא מטרתו להופיע את השלום העליון.

באורות התחיה (פסקה יח), נראה כי לא רק במישור הכשרונות, אלא גם במישור ההכרה והרוח יש צורך בכל הכוחות על מנת לעמוד על האמת:

2. שלשה פחות מתאבקים בעת במחננו. המלחמה ביניהם נפרת היא ביותר בארץ ישראל, אבל פעלתם היא פעלה נמשכת מחיי האמה בכלל ושרשיהם ק בועים הם בתוך ההכרה החודרת במרחבי רוח האדם. אמללים נהיה אם את שלשת הפחות הללו – שהם מכרחים להאחד אצלנו, לסייע כל אחד את חברו ולשכללו [בכך] שיבצר כל אחד מהם את הקיצוניות שחברו יוכל להביא בצורה מקלקלת, בשלא יסיג דרכו – נניח בפזורים, במרידתם זה על זה ובהחלקם כל אחד למחנה מיוחד העומדת בצר למחנה השניה. [ושלשת הכחות הרי הם : הקדש, האמה, האנושיות...]

עיון בדברי הרב מראה שאין המדובר כאן ב "עבודת צוות" בלבד, בה נעזר כל אחד בכשרונו של השני לטובת מימוש משימתו- מטרתו שלו, אלא בעובדה שכל אחד מאיתנו טועה ומגלה את חידושו הייחודי "בצורה מקולקלת", קיצונית ובוסרית, ללא הסיוע והאיזון של חברו.

ההבנה לפיה כל כוח באומה (כולל הסיעות הדתיות לגווניהן) הינו חלקי ונקודתי, מחייבת את המסקנה שהוא בוודאי גם קיצוני בשיטתו ולכן גם טועה. רק שאר הכוחות, ודווקא על ידי התנגדותם ו"תפיסת השטח" המשמעותית שלהם, יצליחו לאזנו ולהביאו אל האמת.

כל זאת כאשר נותן כל אחד מקום לחברו ומקיים עמו מערכת יחסים תקינה ושיח קשוב וסדיר. ומה קורה כאשר אין הדברים מסתדרים כך? גם אז, מסתבר, עדיין עולה סכום פעולותיהם של המחנות השונים לכדי אמת הגדולה יותר מכל ההבנות הפרטיות גם יחד:

בכללות העולם, המעשי והרוחני, אין כל רע נמצא כי אם בערכו הבודד. אבל בקיבוץ הכל, הכל הוא טוב ממש. לא מפני בטול ברוב, כפי החשבון הצנום, אלא מצד הערך העצמי האידיאלי.

(אורות הקודש, חלק ב, עמוד תנד, "הטוב הכללי העצמי").

הקודש העליון והקודש העולמי

אגב, יש להסיר מכשול אחד היכולה לעלות מהבנה בדברי הרב, לפיה גם עולם התורה נחשב כשווה בין שווים במערך הלאומי. עלינו להדגיש שישנו פער מהותי ובלתי ניתן להערכה בין התורה לבין שאר הכוחות, כמבואר בדברי הרב (אורות התחיה, שם):

מה שֶהֶכְנִסְנוּ אֶת הַקֹּדֶשׁ בְּשִׁדְרַת שְׁלֵשֶׁת הַכּוּחוֹת, שֶׁכָּל אֶחָד צָרִיךְ לְצַמְצֵם אֶת עֲצָמוֹ לְפַעֲמִים כְּדִי לְהַנִּיחַ מְקוֹם לַחֲבֵרוֹ, אֵינָנו מוֹבֵן כִּי אִם בְּצַד הַטְּכָנִי וְהַמַּעֲשֵׂי שֶׁל הַקֹּדֶשׁ וּבְצַדָּדִים הַמְחַשְׁבִּים וְהַהֲרֹגְשִׁים הַמְתִּיחִים לָזֶה. אָמֵן, עֲצֵם הַקֹּדֶשׁ הַעֲלִיּוֹן הֵרִי הוּא הַנּוֹשֵׂא הַכְּלָלִי שֶׁהַצְּמִצּוֹם הַזֶּה עֲצָמוֹ אֵף הוּא מְכַלֵּל עֲבוֹדָתוֹ כְּמוֹ כָּל הָעֲבוֹדוֹת הַבְּאוֹת לְשִׁכְלוֹל הָעוֹלָם וְהַחַיִּים בְּכָל הַמּוֹבְנִים, שֶׁכֵּלֵם הֵלֵא אֶת בְּרַכְתֵּם מִקֹּדֶשׁ הֵם נוֹשְׂאִים. עַל-כֵּן הַמְחַשְׁבָּה הָאֵיִדְאֵלִית הַרוֹמְמָה, הַמְחַשְׁבָּה הָאֵלֵהִית, הֵיא בְּעֲצָמָה בְּאֵמַת חֲפְשִׁית הֵיא מְ כָּל צְמִצּוּמִים, וְהַקְּרָבָה הָאֵלֵהִית הֵיא מְמַלְאָה תְּמִיד הַרְחָבָה עֲלִיוֹנָה לְמַעְלָה מְכָל.

רבים מבני הישיבות מזהים בטעות את הקבוצה אליה הם משתייכים ל"קודש העליון". דבריו אלו של הרב מלמדים ומזכירים לנו, שגם אם בתוככי בית המדרש ניתן לחקור ולהג יע להבנות מקיפות ושלמות, הרי שבמבחן החיים, ברגש ובעולם המעשה, לעולם לא יהיה מי שיוכל לבטא בחייו את האמת כולה, ובשדה זה לעולם יהיה הקודש רק פן אחד של המציאות.

התובנה לפיה איננו אלא חלק אחד מהתמונה הגדולה והכללית של אמת "הקודש העליון", מחדדת את מגבלתנו המהותית ואת היותנו מועדים לעולם לטעות, ולפיכך – את חובתנו להשתלם על ידי התאחדותנו עם שאר חלקי העם השונים והמגוונים.

מה עושים עם אחים מכאיבים?

אס"ל הרב צדוק בן ארצי

הקדמה

לא פעם ולא פעמיים שהרעיון הנשגב של אהבת ישראל מתעמת בנפשנו עם אירועים פוליטיים אלו ו אחרים, ומקשים מאוד בטיפוח תחושת האחוה הלאומית המיוחדת. בשנים האחרונות התעוררה השאלה מחדש בעצמה ניכרת, ויש לתת לה מענה אמוני, כבסיס להמשך עבודה נפשית ורגשית מאומצת שאין לה תחליף.

השגחה פרטית ולאומית

אמונת ההשגחה בכלל, ובפרט בכל הנוגע לסדרי הנהגתה של האומה, מלמדת אותנו שהקב"ה מוביל את התגלותה ההיסטורית העתידה של האמת גם מתוך שגיאותיהן הרעיוניות של הסיעות השונות. אף אם אין לנו מבינים לעת עתה את דרך הנהגה הזו, אנו מאמינים כי גם "בְּנִכְלֵי הַפּוֹלִיטִיקָה, בְּשִׁגְעוֹנוֹת הַמִּשְׁתַּגְּעִים, בְּעֲרַמַת הָעֲרוּמִים וּבִישְׁרַת לִבְבַּי הַיְשָׁרִים, בְּחֻקְמַת הַחֻקְמִים, בְּבִינַת הַבְּבוֹנִים, בְּגִבּוֹרַת הַגִּבּוֹרִים וּבְרוּחַ הַחֻלָּשׁ שֶׁל הַחֻלְשִׁים – בְּכֹל, רַק יֵד הָאוֹרָה הַעֲלִיּוֹנָה אֹרַח חֻקְמַת כָּל עוֹלָמִים, [את] רוּחַ ד' נְשָׁמַת חַיֵּי הָעוֹלָם הִיא מוֹפִיעָה"

(אורות, ישראל ותחיתו פסקה יג).

אין בכך התנערות מחובת ההשתדלות האנושית המוטלת עלינו, וכמובן שיש למצוא את הנוסחה הנכונה והמתאימה המשלבת בין מידת הביטחון וחובת העשייה:

"הבטחון הוא מוגדר כשנשלים את חק ההשתדלות במה שהוא בידינו, ומה שאין יכולת שלנו מגיע לזה שם הוא מקום הבטחון. כי במקום שהיכולת מתגלה – חלילה להשתמש בבטחון, שאין זה בטחון כי אם הוללות ומסה כלפי מעלה".

(עין אייה על מסכת ברכות דף נח ע"ב).

האמון שאחרי הגעתנו אל קצה גבול היכולת המעשית , וכתום השימוש בכל אשר לאל ידנו שבכוחו להשפיע ולתקן , תהיה התוצאה המסתכמת מ "מקבילית הכוחות " שבעם ישראל מכוונת לאמת העליונה, גורם לנו להמשיך ולאהוב בלב ובמעשה גם את אלו שאין לנו שום אפשרות ללמד עליהם זכות ולהצדיק את מעשיהם . באופן זה מתאר יוסף (בראשית נ , כ) בקיצור את הבנתו במכירה למצרים "וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה – אֲלֵהִים חֲשַׁבָה לְטֹבָה , לְמַעַן עֲשֶׂה כִּיּוֹם הַזֶּה לְהַחֲיִיתָ עִם רַבִּי".

האור החיים הקדוש , רבי חיים בן עטר , מסביר (בדבריו לפרק מ "ה פס' ח') את עמדתו של יוסף כך :

לזה אמר להם : הן אמת כי בשעת מעשה אשר מכרוהו היו הדברים זרים בעיניו, איך יהיה כל האכזריות בלב אחים על אחיהם , וראויים הם להיות שנואים אצלו . אכן, עתה אחרי ראותו כל הנמשך מירידתו מצרים, ידע כי המעשה היה מאת ה' והם שליחותו יתברך עשו ולא שליחות עצמם – ובזה אין מקום לשמור להם איבה , ולא להרחיק מדת האחוה מהם.

אחרי שנים של שאלות בלתי פתירות יוסף מבין כי באמת נשלח להציל את האנושות כולה . ברור לו שפרעה , ראש האימפריה הכלכלית הגדולה , הוא היחיד שיכולותיו מספיקות כדי להציל את האנושות מאבדן ברעב , אולם על מנת לפעול נכון עליו לשנות לגמרי את מבנה החברה והכלכלה במצרים בשבע שנות הרעב . שידוד מערכות שכזה נע רך רק בעקבות מודיעין אמין ומבוסס שמשמעותו מובנת ומתיישבת על הלב . בבית יעקב גדלים "קציני מודיעין" מהסוג שפרעה זקוק לו – אך מה הסיכוי שאלו ישולבו בצוות המחקר של פרעה? הדרך הנכונה ביותר היא "לשתול חפרפרת" בתוך הממשל המצרי, שאט אט, על פני שנים רבות , תקנה את אמונו של שר חשוב בבית פרעה דרך חברות הנרקמת בבית הסוהר . משימה כזו עדיף לבצע כאשר השליח אינו מודע לשליחותו . כשיוסף מבין זאת הוא איננו כועס אלא להיפך – מרגיע ומנחם : "וְעַתָּה אֶל תַּעֲצֹבוּ וְאֶל יַחַר בְּעֵינֵיכֶם כִּי מִכְרַתֶּם אֹתִי הֲנֵה , כִּי לְמַחֲיָה שְׁלַחְנִי אֶל-לְהִיִּם לְפָנֵיכֶם"

(בראשית פרק מה, ה), "לא אתם שלחתם אתי הנה, כי הא-להים (שם, פס' ח).

"ה' אמר לו!"

גישה זו אמנם מרשימה מאד, אך עדיין איננה מסבירה כיצד היה צריך לחשוב יוסף בשעת המכירה עצמה. דוגמה מיוחדת לתפיסה שכזו אנו מוצאים אצל דוד המלך, העוצר בעד לאבישי בן צרויה מלפגוע בשמעיה בן גרא המחרפו: "ה' אמר לו קלל" (שמואל ב טז, ו).

בחריפות יתר מנסח את העיקרון העומד בבסיס האמונה בטוב הצומח מתוך הרע ר' צדוק הכהן מלובלין (בספרו מחשבות חרוץ פרק טו):

"ואחר התיקון נתברר דאף על פי שמחשבת האדם מישראל, זרע אברהם יצחק ויעקב ומצאצאי שבטי י-ה, היה לעבירה – על ידי התשובה, דחזיא לחפאי על כל עובדוי כאם החופפת על בני ה, הזדונות מתהפכין לזכיות, וכדבר שנאמר: 'אתם חשבתם עלי רעה והא-לקים חשבה לטובה', ונתברר אחר כך שכל מכירת יוסף היה לטובה".

מתוך האמון הגדול בהשגחה אנו מסוגלים לאהוב באמת את אחינו גם בסיטואציות הקשות ביותר, כאשר איננו מסוגלים לתת פשר להתנהגותם או לדעותיהם.

מה אני מבקש?

אמר להם הקב"ה לישראל: בני אהובי כלום חסרתי דבר, שאבקש מכם? ומה אני מבקש מכם? אלא שתהיו אוהבין זה את זה, ותהיו מכבדין זה את זה, ותהיו יראים זה מזה, ולא ימצא בכם עבירה וגזל ודבר מכוער שלא תבואו לידי פסול לעולם. לכך נאמר "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם א-להיך", אל תקרי "והצנע לכת עם א-להיך", אלא "והצנע לכת – עמך אלהיך": כל זמן שאתה הולך עמו בצנעה יהא הוא גם כן עמך בצנעה"

(תנא דבי אליהו רבה פרק כח).

המקור ממנו לומד המדרש את בקשת האהבה אינו מובן . על פי דרך לימודנו יוסבר העניין באופן זה : הצנעה עם ה' פירושה הענווה וההכרה בכך ש "לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם ה' . כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי מדרכיכם" (ישעיה נה , ח-ט). בעזרת הפנמתה של הכרה זו נוכל לסלק את הכעס על אחינו , לתלות את התנהגותם במהלך אלקי ארוך ובלתי מובן , ולקיים בפשטות ובישרו ת את בקשתו של הקב"ה : "שתהיו אוהבין זה את זה".

אהבת חינם, מן המיזרים אל המרחבים

הרב אלישע וישליצקי

המקורות נמצאים בסוף המאמר

א. חשיבות יסודית

מאחר ובית שני חרב בגלל שנאת חינם (יומא ט), והשלישי ייבנה בגלל אהבת חינם (מין החיד"א ב"חומת אנך" לישעיהו נב, ומין הראי"ה ב"אורות הקודש") שומה עלינו לעסוק בסוגיות אלה ביתר שאת, הן בבחינת "בינו שנות דור ודור", והן ביחס לאחריותנו כיום.

אבל לא פחות מכך, מהוה נושא אהבת חינם, וכן היפוכו, יסוד מוסד בכל התפתחות הנפש, ועל כן העיסוק בכך מן הראוי שיגבר ויהיה עקבי, שיטתי ומקיף את תחומי התיקון והבנין.

ב. ה"אני" במיצר

את אהבתו של האדם אין לכאורה צורך להציג. לא זאת בלבד שעניין זה הינו מן המפורסמות, אלא שהוא נראה כענין כל כך מהותי וקיומי, עד שאי אפשר לנו לחיות בלי אהבתנו לעצמנו.

ומשום כך, כל עוד לא נלבן ונזכך את המושג, נוכל לטעות טעות מרה ולחשוב שמה שאקבל לעצמי, ארויח, אהנה ואחוש – כל אלה לאהבתי את עצמי ייחשבו.

אם זאת היתה כל שכבת אישיותי, אכן היה מדובר באהבה אגואיסטית. אולם, באמת שכבת הפנים של הנפש שונה מהפנים. עמוק בתוכי הנשמה חיונה מחוברת לחיי האומה, כי משם חוצבנו – "ישראל – נשמה אחת בגופות מחולקים" (על פי ירושלמי נדרים ט, ושער התבונה בשמירת הלשון). אשר על כן – אם אתכחש לכך, אומר "שלוש עלייך נפשי" ואפרוש מן הציבור, אזי תעיד בי נשמתי, וכן

קורות ביתי, שחוטא אני כלפי עצמיותי האמיתית, ואין לחטא שכזה כפרה (על פי תענית יא, וישעיהו כב).

ג. ה"אני" במרחב

לפיכך, המחשבה על הזולת והנתינה שבעקבותיה, מבטאים אמנם אכפתיות חברתית-מוסרית, אך לא פחות מכך הם הביטוי הנאמן והמדויק של חירות האדם וכבודו האמיתי "לכבד את הבריות" (אבות ד א).

אולי משום כך אמרה תורה – "ואהבת לרעך כמוך אני ה' " (ויקרא יט), ובארה בכך, כי החותם האלוקי של האמת בנפש הישראלית (סנהדרין סד) בתביעתה הפנימית ל"כמוך", דוקא היא מצמיחה את "ואהבת לרעך". ויתכן כי צרתם הפנימית של אנשי הבית השני, בעיסוקם בתורה ובמצוות כאשר הם נשארים נעולים בתפיסה האנוכית-חיצונית, היתה בכך שחשבו כי כל אחד ששונה מהם בדרכו הינו מין ואפיקורוס, ובכך היו הם בעצמם מעוותים ולא ישרים בהליכות עולמים. (עפ"י הקדמת הנצי"ב לבראשית).

ד. תזכור האחוה ושכח השנאה

אם כנים אנחנו בהבנת הישרות הטמונה בנו ושנתבעים אנו לגלותה – אזי מהיותנו "בנים אתם לה' אלוקים" (דברים יד) נבוא לכלל ההבנה ש"אחים אנחנו" (רמב"ם, הל' מתנות עניים פ"י). המכנה המשותף בין איש לרעהו בישראל אינו צמוד מדד של עדה, דעה וסגנון, אלא הינו נשמת, אלקי, ולפיכך קבועו אינו מוחלף בשום מצב.

משימותינו בחיי היום יום, בנושא לאחוה, יכולות להתלבן מתוך מצות סיוע בהשבת אבדה, כאשר התורה מאירה ומדגישה מספר פעמים את המילה "אחיד" (דברים כב), דווקא על רקע מי שמתואר באותו הקשר – במקום אחר – כ"שונאך" (שמות כג).

היא הנותנת: מצוה עלינו לזכור האחוה, להציפה, לטפחה, להאירה, לשימה במרכז סדר היום האישי והציבורי ומה שביניהם, ואילו את המפריד והמפצל לשכוח ולהסיר, לשים בשוליים ולהתעלם (רמב"ן בדברים שם).

ה. נפשי-חברתי-לאומי

במקום בו תוכן המושגים וסדר היום נקבעים אכן לפי המפתח הפנימי-נשמתי, ואין הדעת סובלת ואין הלב נותן מקום להבלטת המחלוקות החיצוניות, נפתחת הדרך לגילוי גבורתם של ישראל ומוסריותם בעת שלום ובעת מלחמה.

הדבקות במשימה, הרעות, רוח הלחימה - כל אלה אינם ענין של מקצועיות גרידא, אלא של דברים התלויים בנשמתנו, כיון שהעצמיות, היא המנוע העיקרי של האדם במהלך חייו כיום, בדור של חבלי משיח, והפרטיות הופכת להיות כלי להופעת טהרתה של העצמיות ושליחותה בעולם (מרגליות היס סנהדרין צז).

שנאת אומות העולם אלינו, ההולכת ומתגברת ללא מעצור וללא בושה, רק מעוררת אותנו להתגבר ולהוסיף עוד בזהותנו ה אמיתית – "הן עם לבדד ישכון" – ולא להתכחש לזהותנו ולאחריותנו הלאומית-עולמית (אורות עמ' נה).

ו. האמת והשלום אהבו

אם אכן האהבה העצמית מקורה ביסוד האמת שבנפש, אזי חוברות להן יחדיו בטבעיות אהבת הזולת ואהבת האומה על כל מה שביניהן.

לפיכך, בסתירה המדומה בין האמת לשלום, נמצאת האהבה ככתוב השלישי המכריע ביניהם, ממש כשם שנהגו שמאי והלל: לא הסתירו ייחודם, דעותיהם ומחלוקתם – כולל בענייני אישות ומשפחה – אך לא נמנעו מלשאת נשים אלה עם אלה (יבמות יב), כלומר לא ערבבו משקעים אישיים בתוכן שיטתם, ולא הפכו את החולקים עליהם לעוינים ברמה האישית הנפשית.

אם האהבה אינה רק רווחית ואינטרסנטית, אלא נקיה ואמיתית, או אז בירור האמת הוא חלק ממנה ללא כחל ושרק. אבל, בד בבד אין

מקום בבירורים כנים אלה, לקטנות, לנמיכות הדעת ולמידות מקולקלות, לקצף ולכעס ואיבוד עשתונות (יערות דבשו רמב"ם הל' דעות פרק ח).

ז. אם בהר חצבת אבן

לפי חורבנו של המקדש, כן נוכל לצפות לבניינו. קמח טחון שרף והחריב טיטוס, כי הקלקולים בישראל הם המחריבים בעצם.

הגאווה כמו האנוכיות, והמיצרים הנפעלים בקטנותם, בהם יש לחצוב ולהסיר את הקליפות והמניעות ("קול התור", הקמת אנשי אמנה). אם נסתובב סחור סחור ולא נכנס פנימה לשערי הלב, לתקן את שנת החינם, הקטרוגים והפיצולים המלאכותיים – לא ייבנה הבית. כי זה השלישי, לא יהיה אחריו בית אחר ולא תהיה גלות אחרי הגאולה השלישית (תנחומא שופטים ט, על פי זכריה יג וירושלמי שביעית ו)

אם כך, יש להפנים וליישם את לקחי החורבנות, כדי שזריעתנו והכנותינו לבית השלישי תשאנה את הפרי הראוי.

הוא שנראה כאשר ישחוט הקב"ה את היצר הרע בחבלי משיח (סוכה נב), שאינו אלא כחוט השערה. כי כשם שראינו שאהבת החינם יכולה להתחיל באדם ובעצמיותו – כך גם היצריות בתכונתה הכללית.

העולה מכל האמור הוא, שכור ההיתוך הצה"לי אינו רק בין מחנות וזרמים, קבוצות ודעות, אלא הוא מסלול מורכב של בניית נפש אוהבת, נקיה, הנלחמת על צדקת דרכה, מתוך ענוה וטהרה, ולא מתוך כוחניות ואכזריות.

חנם נמכרנו – כי מאסנו בעצמנו, ולא בתחליפים חיצוניים נגאל – אלא בעבודת הנפש וטהרתה, עד שנבוא לארצנו ארץ מולדת בחיי זוהר, חיי דרור אמיתיים, להצמיח אהבה אמיתית – בפרט ובכלל ובמה שביניהם.

נספח – מקורות נוספים:

מי שאור האמונה מתגלה עליו בטהרתו הוא אוהב את כל הבריות כולם בלא שום שיוור כלל, וכל מעינו הוא בעליתם ותיקונם, והדרכים של תקונם נעשים מלאים מוסר ויושר לפי רוב הופעת האמונה שבלבו. (מדות הראיה, אמונה, ד').

אוהב שלום כיצד? מלמד שיהא אדם אוהב שלום בישראל בין כל אחד ואחד, כדרך שהיה אהרון אוהב שלום בין כל אחד ואחד. שנאמר: "תורת אמת הייתה בפיהו ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך איתי ורבים השיב עוון" (מלאכי ב').

רבי מאיר אומר: מה תלמוד לומר: 'ורבים השיב מעוון'? כשהיה אהרון מהלך בדרך פגע בו אדם רשע ונתן לו שלום. למחר ביקש אותו האיש לעבור עבירה. אמר: 'אוי לי, היאך אשא עיניי אחר כך ואראה את אהרון, בושתי הימנו שנתן לי שלום'. נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העברה.

וכן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה, הלך אהרון וישב אצל אחד מהם. אמר לו: 'בני, ראה חברך מה הוא אומר, מטרף את ליבו וקורע את בגדיו'. אומר: 'אוי לי, היאך אשא את עיניי ואראה את חברי, בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו'. הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו.

והולך אהרון ויושב אצל האחר, ואומר לו: 'בני, ראה חברך מה הוא אומר, מטרף את ליבו וקורע את בגדיו'. ואומר: 'אוי לי, היאך אשא את עיניי ואראה את חברי, בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו'. הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו.

וכשנפגשו זה בזה, גפפו ונשקו זה לזה. לכך נאמר: "ויבכו את אהרון שלושים יום כל בית ישראל" (במדבר כ').

אהבת חינם

א הרב חן חלמיש

- מערך שיעור -

לעיון והעמקה – נא לעיין בנספח.

מטרות השיעור:

1. החייל יכיר את המושגים: שנאת חינם ואהבת חינם.
2. החייל יתוודע לאהבת חינם שיש במדינת ישראל בכלל ובצה"ל בפרט
3. החייל יחשף לתעצומות הנפש המופיעות בתקופתנו ומבטאות אהבת חינם.
4. החייל יעמוד על הצורך בשיפור מערכת היחסים היחידתית כחלק משיפור החברה הציבורית והיחידתית.
5. החייל ידע להצביע על נורמות התנהגותיות ספציפיות בהן בא לידי ביטוי השיפור הנ"ל.

הרציונאל של מערך השיעור:

בית שלישי ייבנה בזכות אהבת חינם. באופן טבעי נתחיל בפגישה הברורה והבלתי אמצעית עם הגילוי הגדול ביותר של אהבת חינם מאז החורבן – צה"ל. מערך שיעור זה בונה בנו את האמון שאנו בדרך הנכונה בפועל אנו כבר אוהבים ואת הצעד הגדול כבר עשינו.

צבא ההגנה לישראל, מהווה דוגמה מיוחדת במינה לאהבת ישראל במובנים רבים. הצבא מלכד תחתיו חיילים מארצות שונות, מיישובים שונים ומצורות חיים שונות. כולם, כתף אל כתף, מוכנים להשקיע משנותיהם הטובות ביותר, לתת לחבריהם את הכל ואפילו לסכן את חייהם.

גם הצבא , בתוך המדינה , מבטא אהבה החורגת מעבר לגבולות האינטרס הצבאי, גבולות המדינה ואפילו המרחק ההיסטורי.

מהלך היחידה:

חלק א':

כשחכמינו זכרונום לברכה באו לעסוק בשאלה מדוע נחרב בית המקדש ובשל מה יצאנו לגלות הארוכה והארורה , הם לא התמקדו בשאלות של הפוליטיקה והמדיניות של אותה תקופה , אלא דווקא בהיבט המוסרי והחברתי של עם ישראל . זאת מתוך נאמנות לעיקרון האומר כי מה שקורה איתנו , בהחלט נמצא בראש ובראשונה בידיים שלנו. ובכן, הבה נבחן את אחת התשובות המרכזיות לשאלה מדוע נחרב המקדש:

מקדש שני, שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם!

(מסכת יומא דף ט).

נקודות לדיון:

1. מה היא שנאה? מה היא שנאת חנם?
2. כתוב שאנשי אותה תקופה "היו עוסקין בתורה ובמצוות וכו' - האם לא כתוב בתורה "ואהבת לרעך כמוך"? כיצד אפשר לומר שהיו עוסקין בתורה ובמצוות אם שנאו שנאת חנם?
3. האם לדעתך קיימת היום שנאת חנם?

שנאה באה על רקע מסוים . שנאה מכוונת כלפי אדם שעשה לי , לפי ראייתי הסובייטיבית, עוול, רעה וכד'. שנאה איננה דבר המטיב עם הנפש. אך אין זה הנושא שלנו . אנו מדברים על **שנאת חנם** . שנאת חנם פירושה יכולת לשנוא מישהו שאני לא מכיר אותו , אך ורק בשל היותו שייך לקבוצה שדעותיה , שאיפותיה ומנהגיה אינן תואמים את

אלה שלי ושל הקבוצה שלי . לעיתים, ככל שאדם דבק יותר בדעותיו ובהשקפותיו, הוא נגרר יותר ויותר לשנאת חינם ולחוסר יכולת לסבול את נוכחותו של האחר – בלי שהוא מכירו באופן אישי כלל וכלל.

קיומו של עם תלוי בנקודת החיבור של מרכיביו , בהבנת ובתחושת המכנה המשותף שלהם . כאשר הדבק הלאומי מתמוסס , אין עוד יכולת להתקיים כעם בארצו.

חלק ב':

ומה מצבנו היום?

בואו ונבחן את הדברים :

[למפקד: מטרתם של הסיפורים הבאים היא להיפגש עם החידוש הגדול של תקופתנו בה אנו עדים למהפך שחל במימדים של אחריות , מסירות ואהבה בין כל אחד ואחד מישראל (ומי שקשר גורלו עם עם ישראל)].

לאחר השבר הלאומי שביציאה לגלות , ובמשך הגלות , ידענו פיזור ופירוד. והנה אנו שבים לתחיה – "פתאם קם אדם בבוקר, מרגיש כי הוא עם, ומתחיל ללכת...". תחושת האחריות על כל אחד ואחד מבני עמנו, בני מדינתנו – מעבר לחילוקי דעות חריפים בשאלות קיומיות וערכיות, מורה על שינוי רדיקאלי בסוגיית שנאת ואהבת חינם .

בכל אחד מהסיפורים ישנו דגש ייחודי . מגמת השאלות לדיון שלאחר הסיפורים לחשוף את הדגש הנ"ל.

1. מבצע אנטבה

2. מבצע שלמה

3. פעולת שחרורו של נחשון וקסמן הי"ד

4. סיפור נפילתם של רועי קליין ושמונת חייליו הי"ד במלחמת לבנון השנייה

מבצע יונתן (מבצע אנטבה)

פעולת חילוץ של חיל האוויר של צה"ל באוגנדה – מרחק 4,000 ק"מ מישראל – ב-4 ביולי 1976, להצלת 98 בני ערובה יהודים וישראלים. ב-27 ביוני נחטף מטוס "אייר פרנס" בידי מחבלים פלסטינים וגרמנים. החוטפים הנחיתו את המטוס בבנגזי שבלוב, משם הטיסו אותו לאנטבה שבאוגנדה, ובאנטבה שחררו את הנוסעים הלא יהודים ואת הנוסעים היהודים החזיקו במקום. ישראל ניסתה ל הידבר עם שליט אוגנדה אידי אמין, ששיתף פעולה עם החוטפים, ובמקביל לכך התכוננה למבצע צבאי על סמך נתוני מודיעין על המצב בשדה התעופה אנטבה, תוך תכנון קפדני של הצד הלוגיסטי של המבצע.

לאחר שהתוכנית קיבלה את אישור הממשלה, המריאו משארם א-שיח' ארבעה מטוסי תובלה גדו לים וטסו היישר לאנטבה. בפעולה לשחרור החטופים נהרגו חמישה ישראלים: קצין סירת מטכ"ל יונתן (יוני) נתניהו, אחיו של בנימין נתניהו, חבר כנסת וראש ממשלה לשעבר; דורה בלוך, קשישה שנשארה במקום כי היתה מאושפזת בבית-חולים ונרצחה לאחר פעולת החילוץ (גופתה הוחזרה לישראל ביוני 1979); אידה בורוכוביץ', ז'אן ז'אק מימוני ופסקו כהן, שנהרגו בעת החילוץ.

בטיסה חזרה לישראל נחתו המטוסים בניירובי שבקניה, לשם תדלוק ומתן טיפול רפואי לפצועים קשה. הרמטכ"ל מרדכי גור (כחול) אומנם הודיע שהיתה זו נחיתת אונס, אך נראה שהיא תואמה מראש עם נשיא קניה ג'ומו קניאטה.

גורמים בעולם הערבי, מדינות אפריקניות רבות והגוש הקומוניסטי הוקיעו את מבצע ההצלה וכינו אותו מעשה פיראטים, ואילו במערב הוא זכה לתשבחות. מועצת הביטחון של האו"ם לא הצליחה לה גיע לכלל הסכמה על הצעת החלטה בנדון. בישראל שיפר המבצע המוצלח את האווירה בצה"ל. המבצע עלה בקנה אחד עם מדיניותה המוצהרת של ישראל באותם הימים כי לא תישא ותיתן עם טרוריסטים ולא תיענה לתביעותיהם, יהיו הסיכונים אשר יהיו.

בישיבת כנסת מיוחדת וחגיגית שהתקיימה ב-4 ביולי 1976 הודיעה הממשלה של שחרור חטופי המטוס "אייר פראנס" באוגנדה. לפני

שנתן את רשות הדיבור לראש הממשלה , קרא יושב- ראש הכנסת
ישראל ישעיהו ממוזמור קי "ח בתהלים : " הודו לה' כי טוב כי לעולם
חסדו..."

(מתוך אתר הכנסת).

שאלות לדיון:

- אילו תחושות עולות בך למשמע הסיפור הזה?
- על פי הנתונים שבקטע זה, האם אתה היית יוצא לפעולה זו?
- מדוע לסכן כל כך הרבה חיילים על מנת לחלץ במבצע כה מורכב ומסוכן אזרחים שטסו בחברה צרפתית – שהם ידאגו לנוסעים שלהם?

מבצע שלמה

מבצע שלמה היה מבצע צבאי שבו הועלו כ-14,400 יהודים מאתיופיה בסוף השבוע שהחל ב-24 במאי 1991 תוך כ-34 שעות בכ-30 מטוסים של חיל האוויר הישראלי וחברת אל על.

בראשית 1991 עמד שלטונו של מנגיסטו היילה מרים בפני התרסקות נוכח כוחות המורדים שהתקרבו לאדיס אבבה . הדחתו הקרובה של מנגיסטו עוררה את החשש כי גורלם של אלפי היהודים שהמתונו בעיר לעלייה ארצה נתון בסכנה . בהתאם לכך החלה ממשלת ישראל בניהול משא ומתן , בתיווך ארצות הברית , עם השליט האתיופי , במטרה לסכם על הוצאתם המהירה של היהודים מאתיופיה לישראל. בסוף מאי 1991, ימים ספורים לפני נפילת אדיס אבבה בידי המורדים, נמלט מנגיסטו מאתיופיה ומצא מקלט בזימבבואה. המשא ומתן בין הצדדים הואץ ולבסוף הושגה הסכמה בין בכירי שלטונו של מנגיסטו לבין ישראל, על העלאתם של יהודי אתיופיה ארצה תמורת כ-35 מיליון דולרים ומקלט בארצות הברית לכמה מבכירי השלטון.

לאחר גיבוש ההסכמה בין שתי המדינות , הורתה ממשלת ישראל לצה"ל לפתוח במבצע הצלה אווירי לחילוצם של יהודי אתיופיה , שעלו פיקד אמנון ליפקין שחק . במהלך כ-34 שעות (בין 24 ל-25 במאי 1991) טסו כ-30 מטוסי נוסעים ומטען בין נמל התעופה בן-גוריון לנמל התעופה באדיס אבבה והעלו כ-14,400 מיהודי אתיופיה. במבצע השתתפו גם הג'וינט, "המוסד" ומאות לוחמים מיחידת שלדג שאבטחו את אזור נמל התעופה.

(מתוך ויקיפדיה).

שאלות לדיון:

- מדוע לדעתך 'מבצע שלמה' מוגדר כמבצע צבאי?
- האם מדינת ישראל של היום הייתה חוזרת לדעתך על מבצע כזה?
- האם היית רוצה להשתתף בו?

פעולת שחרורו של החייל נחשון וקסמן הי"ד

בספר הזיכרון שיצא לאור לזכרו של נחשון , כתב איתי , חייל מצוותו של ניר , את הדברים הבאים :

על נחשון שמעתי רק לאחר שהסתיים כל האירוע , שמעתי על היותו לוחם בגולני , שהגן על הצפון מספר חודשים לפני שנרצח , שהיה בן למשפחה דתית מירושלים . מעט פרטים רשמיים על מכלול שלם , על עולם מלא שנקרא נחשון . הייתי רוצה לכתוב קצת את שעבר בי מעט לפני הפעולה, ועד רגע כתיבת שורות אלו.

המעבר בין הידיעה שנחטף חייל ועד הרגע שאתה מתחיל לפעול , היא אפסית. באותם רגעים אתה אומה לעצמך : הגיע תורך לקחת את ההגה. על המדינה הזו שומרים במשמרות , ועכשיו הגיעה המשמרת שלך.

אני מסתכל על ניר ההולך ראשון , מרוכז, רציני, כאילו יודע לקראת מה הוא הולך . מטר מאיתנו, מעבר לקיר , יושב נחשון אשר משדר אלינו קריאה לעזור . כל אשר אתה רוצה לעשות, זה לרוץ ולחבק את נחשון, ולהגן עליו מפני ה ... מיד, בלי יותר מדי זמן , מגיעה האות. ניר רץ קדימה , רוצה להגיע מהר , לגעת בנחשון ולהצילו שלם . אך הכדורים חזקים מדי ומונעים את המגע , את הקשר. ובבת אחת אתה מוצא את עצמך בודד , לבד מול קשר שלא התקיים , ולא יתקיים עוד לעולם.

אך מול הקשר הפיזי , הגשמי , שלא הצליח להתקיים על אף הרצון העז, הנחישות והגבורה שהפגין ניר , מצאנו עצמנו מול קשר ברזל , המגשר בין עמדות, דעות ואמונות. בניגוד לתקופה שלפני 50 שנה, אין בארץ שלנו שתיקה על חיי יהודי [הערת העורך : חשוב להוסיף : וחיי כל מי שקשר את גורלו עמנו] . כשם שנחשון בן עמינדב קפץ למים וסימל בכך התחלה חדשה , כך אצלנו כאן , יש קץ לאותן שנות גלות , שנות בקשת החסד מהפריץ ומהמושל.

פה בארץ חמדת אבות , ערבים זה לזה , וחיי יהודי באשר הוא יהודי [עיין הערת העורך הקודמת] ישמרו במאמץ הגדול ביותר שיידרש .

אני מוצא את עצמי לעיתים מדבר עם ניר , עוד לא קלטתי את האובדן. אני מדבר איתו על הכל, גם על נחשון שלא היכרנו. אני שומע אותו אומר להמשיך קדימה , להרים את הראש , שהמעשה הנכון נעשה. **אני שומע אותו מגשר על הפער , על השוני . הוא מדבר על אחווה.**

זה סופו של גיבור. איש ישר ואמיתי שהלך עד הסוף עם רעיונותיו. אך זוהי התחלה של מה שהשאר אחריו , של הדוגמה האישית , של הדמות.

כל שאני יכול לומר לכם , למשפחה, הוא מה שמלמלתי עם ההגעה לבית החולים. ניסינו, באמת עם כל הלב , והאמנו שנצליח לגשר פיסית על המרחק בין ניר לנחשון, על אדמת הארץ הזו.

ניסינו. הצלחנו ברוח , בהבנת המחויבות לקשר , בהבנת קשר הגורליות בארץ. לצערנו הבנו גם את קשר הדם בין שני יהודים מאד טובים, וארץ אחת ויחידה – ארץ ישראל.

איתי גרניט

צוות ניר

שאלות לדיון:

- ניר פורז ז' "ל הי "ד היה בן למשפחה שכולה = אביו נפל במלחמת יום הכיפורים. ניר התנדב לסיירת מטכ "ל למרות שהיה פטור משירות בעל אופי כזה . מה עבר לדעתך בראשו של ניר בדקה שלפני הפריצה?
- מדוע שניר יסכן את חייו (באופן הוודאי ביותר שיכול להיות) על מנת להציל חייל אחר , שחייו שונים בתכלית מחייו שלו , בכל המובנים? האם אתה מבין זאת? האם אתה מזדהה עם מעשהו?

סיפור נפילתו של רס"ן רועי קליין הי"ד במלחמת לבנון השנייה

ב-26 ביולי 2006 נתקלה פלוגה ג' של גדוד 51 בעשרות רבות של מחבלים במרחב פנת גיבל. במהלך הקרב, שנערך בשטח נחות, נהרגו שבעה מלוחמיה, ובכללם – הסמ"פ ואחד המ"מים, ונפצעו 24 לוחמים, ובהם המ"פ ומפקדים אחרים.

סגן מפקד הגדוד, רס"ן רועי קליין, חבר לכוח החוד הפלוגתי משמיע כי המ"מ, מפקד הכוח הקדמי, נפגע וכי בכוח שנכנס לשטח השמדה יש הרוגים ופצועים. רס"ן קליין רץ קדימה תוך כדי לחימה ופיקד על הקרב מלפנים. הוא פקד על הלוחמים להשיב אש, חילק גזרות ומשימות ועסק בחילוץ הנפגעים משדה הקרב – הכול תחת אש עזה של מקלעים ומטחי רימונים. כשזיהה רס"ן קליין כי המ"מ פצוע קשה, התקדם לעברו והורה לחיילים שסבבו אותו לירות לעבר המחבלים הנמצאים מעבר לחומה. לאחר העלאת המ"מ על האלונקה, נזרק רימון מעבר לחומה והתגלגל סמוך לאלונקה באופן שסיכן את כל הלוחמים שבקרבתו, כולל הפצוע. רס"ן קליין הגן בגופו על חייליו מפני הרימון, והוא נהרג וקריאת "שמע ישראל" בפיו.

עיטור העוז מוענק לרב-סרן רועי קליין ז' "ל על שהראה דבקות במשימה, אחריות, דוגמה אישית ורעות.

שאלות לדיון:

- מהיכן שאב רועי קליין כוחות לקפוץ באופן יזום על רימון, מתוך ידיעה שמשפחתו הולכת לאבד בן ואח, בעל ואב?
- מה אתה חש לשמע המשפט: "והוא נהרג וקריאת "שמע ישראל" בפיו"?

חלק ג' :

כעת ננסה לבחון בקלות תופעה מעניינת מאד :

נעשה סבב בין כל החיילים ונשאל בקצרה : היכן נולדו סבך וסבתך מצד אביך ומצד אימך ? (יתכן והשאלה תהיה רלבנטית כבר ביחס לדור ההורים, ואולי אף לחייל עצמו).

נשים לב כי לארץ ישראל ולמדינת ישראל הגענו מארצות רבות ומעדות רבות. נקודת החיבור שלנו באה לידי ביטוי מרוכז מאד כאן ביחידה שלנו בפרט ובצבא בכלל. המוכנות של כל אחד ואחד מאיתנו, לתת מכחו ומרצו, משנותיו היקרות ביותר, ולעיתים אף את חייו, הינם בראש ובראשונה אות ומופת לכך ששנאת החינם שהחריבה את בית המקדש, נמצאת בשלב מתקדם מאד של תיקונה.

אם צבא ההגנה לישראל יוצא להציל אזרחים שנשבו אי שם בקצה העולם, בפעולה נועזת שמוצאה כמעט בעולם הדמיון – סימן שחוזרת אלינו אהבת חינם!

אם צבא ההגנה לישראל שולח את לוחמיו וטייסיו, ומדינת ישראל משקיעה את כל משאביה, על מנת להעלות הביתה, לירושלים, אחים רחוקים, מארץ אתיופיה – סימן שחוזרת אלינו אהבת חינם!

אם צבא ההגנה לישראל יכול לשלוח קצין בסיירת מטכ"ל - חילוני מרמת השרון, שמוכן למצוא את מותו תוך חירוף נפש על מנת להציל חייל מחטיבת גולני - דתי מירושלים – סימן שחוזרת אלינו אהבת חינם!

אם בצבא ההגנה לישראל יכול סמג"ד דתי מעלי לקפוץ על רימון על מנת להציל את חייליו – סימן שחוזרת אלינו אהבת חינם!

גלות יצאנו בגלל שנאת חינם, שהולידה אז מלחמת אחים עקובה מדם. ולאורך חזרנו מלאי אהבת חינם!

בכל שנות הגלות לא חיינו, ויש להוסיף כי לא הייתה לנו ההזדמנות לחיות, מתוך תחושה של אחריות על עם ישראל בכלל ועל כל אחד

ואחד בפרט. אולם החידוש של תקופת התחייה הלאומית שלנו הוא תחושת האחר יות לעם ישראל בכלל – הבאה לידי ביטוי במאמצי הקמתה וקיומה של מדינה לעם ישראל בארץ ישראל – היא מדינת היהודים (כפי שנאמר במגילת העצמאות), וכן באחריות שמדינת ישראל מקבלת על עצמה לדאוג לחייו של כל יהודי וישראלי, כפי שראינו בדוגמאות שעסקנו בהן קודם לכן. כל זאת מתאפשר על ידי מאות אלפים מקבלים על עצמם, כבר במשך עשרות שנים, לתת ממרצם ואונם, ולעיתים אף להקריב את חייהם, למען מימושה של האחריות הזאת.

חלק ד':

שאלה לדיון:

כל זה טוב ויפה כשמדובר במקרים קיצוניים, כמו חטיפת חיילים, מלחמות (שלא תבואנה) וכדומה, אולם איפה כל זה ביום יום שלנו, האם בימים רגילים אין השנאה שולטת בנו? האם לא נותרנו בדיוק באותו מקום?

אכן, אין זה סוד כי יש לנו מה להשתפר, ובדיוק בשל כך אנו יושבים ביום הזה, נזכרים וחושבים מה הלאה. אולם עלינו לשים לב היטב ולא להתבלבל לכך שתהליך תיקונו של חטא שנאת חנם הוא מרתון ארוך בן מאות ואלפי שנים, שאנו נמצאים במטרים האחרונים שלו! כן – ממש כך!

ראשית, הקביעה שמונחת בבסיס השאלה, כאילו רק במקרים קיצוניים אנו מתאחדים, אינה כל כך נכונה. האם צה"ל לא פעיל במשך כל ימות השנה, כולל שבתות וחגים?! האם מה שחיילי המערך הסדיר, וחיילי מערך המילואים, אנשי שירותי הביטחון, אנשי חינוך, וכל אותם

אנשים שנוטלים על כתפיהם את האחריות הקיומית והערכית לקיומו של עם ישראל, איננו חלק ממעשה יום יומי?!

שנית, עמדתנו במבחנים גדולים מאד שהיו עלולים להביא אותנו למלחמות אחים סוערות, ולעומת זאת בכוחה של אהבת החינם

צלחנו את התקופות הקשות הללו והמשכנו לקיים את ה"ביחד"
הלאומי שלנו. תקופות ואירועים דוגמת הסזון, אלטלנה, רצח רבין,
ולאחרונה – ההתנתקות, יש בהם חומר נפץ לחברה ותיקה, וכל שכן
לחברה שיש בה כל כך הרבה מרכיבים ניגודיים – דתיים חילוניים
וחרדים, ימין ושמאל, עולים וותיקים, פערים חברתיים, פערים
עדתיים, ועוד ועוד, אולם את כל אלו צלחנו כעם וכחברה באופן
מעורר השתאות – אין זאת אלא שאהבת חינם חזרה אלינו.

ולבסוף, אכן יש לנו מה להשתפר!!! אולם הבה נזכור שלא כל כך מהר
לומדים, לאחר אלפיים שנים בהם לא קיימנו חיים ציבוריים, כיצד
חיים ביחד, כיצד מתמודדים עם קיומן של קבוצות משנה בעם
החלוקות סביב מחלוקות קיומיות. ועם כל זה ולמרות הכל – אנחנו
ביחד!

ניתן לקרוא יחד את הקטע הבא:

אהבת חינם

הרב שלמה אבינר

מה בין שנאת חינם לבין שנאה שאינה חינם?

אכן יש אדם ששונא חברו, מפני שהזיק לו, הציק לו ופגע בו. אך גם
אז אין זו הדרך שבה יש ללכת, אלא יש לפתור את הבעיה: שיחה
משותפת, תוכחה, הסברה, ולא לשמור טינה בלב לנצח. על כל פנים
אין זה חינם, יש סיבה.

שנאת חינם היא בלי סיבה, אלא מפני שהזולת שונה. אדם חושש מן
השונה. הוא מפחד מכל מי שאינו חושב כמותו ואינו פועל כמותו. הוא
מתייחס אליו כמי שהורס את המדינה ואת העולם, את ההווה ואת
האנושות. הוא שונא בגלל המרחק האידיאולוגי. זה חינם. הוא אינו
מכיר אותו כלל, לא דיבר אתו מעולם, אינו יודע מעשיו מידותיו

ותכונותיו, אך כיוון שהוא בעל השקפה אחרת וכיוון אחר, הוא שונא אותו .

זה מה שהחריב את ביתנו וממלכתיותנו. אכן היהודים שונים זה מזה, פרצופיהם שונים ודעותיהם שונות, רצונותיהם שונים, רגשותיהם שונים – טבעי הוא הדבר. אין שני בני אדם על פני כדור הארץ המסכימים בכל דבר, וזה מה שעלול לגרום לשנאה עד כדי אלימות. אפילו להסכים עם עצמו, ולחיות באחדות פנימית, אינו דבר המובן מאליו .

אלימות איננה רק פיזית, אלא אף מילולית ואף במחשבה היא אסורה. שנאה אסור! תשאלו: האם חייבים להסכים, לשתוק, להבליג, כאשר הצד שכנגד הורס כל חלקה טובה?! ודאי שלא. מותר להתווכח, להילחם מלחמת דעות, אך בלי שנאה. יש קווים אדומים. לפני מלחמת השחרור היו חילוקי דעות חריפים. מוסדות היישוב וההגנה סברו ששיתוף פעולה עם האנגלים הוא תנאי להקמת המדינה. לעומתם האצ"ל והלח"י סברו שהאנגלים בוגדים ורשעים ויש להילחם נגדם כדי שתקום מדינה. אכן ויכוח חריף. אך הדברים גלשו לשנאה, לדברי בלע ועלבונות ולמעשים מצערים מאוד. אז יצא רבנו הרב צבי יהודה קוק לראשונה במאמר שפרסם ברבים: את אחי אנוכי מבקש. בל נשכח שאחים אנו. אפשר להתווכח, לתבוע, לבקר, לומר דברו בכל תוקף, אך לא לחצות קווים אדומים. ללא שנאה ללא ביזוי, ללא אלימות .

מלחמת דעות אפשרית אך לא מלחמת לבבות. לא לשנוא, לא להגזים לא להפריז. גם ביקורת קשה אינה מצדיקה הפיכת הזולת לסטריאוטיפ, למפלצת, לקריקטורה, תוך שמדביקים בו דברים שאין בו כדי שיהיה נוח יותר להתקפה. אין להסתכל עליו בתמונה מוכנה מראש: הדתיים כך, החילוניים כך, האשכנזים כך והספרדים כך. יש להיות איש אמת!

לא אמרנו שיש לחפות על האמת, אדרבה, יש להיות איש אמת, ולראות את האמת בכללותה. הוי דן את כל האדם לכף זכות. אמר האדמו"ר מגור, בעל דברי אמת: אם תדון את כל האדם, זה יהיה

לכף זכות. אל תיתפס לצד אחד בלבד באישיותו, כאילו הוא חזות הכל. הלא אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. אל תסתכל בפירור לכלוך שבו דרך זכוכית מגדלת. ראה גם את הצדדים הטובים שבו. לא ייתכן שבזרם שכנגדו אתה לוחם אין נקודות טובות. שכן, אם הכל היה רע הוא היה נופל מזמן. הוא מחזיק מעמד בזכות נקודות האמת והצדק שיש בו...

ובעיקר יש לזכור שהמשותף רב לאין ערוך מהמפריד: אנו עם ישראל, אנו אחים, אחים לצרה נגד אויבינו, ואחים לשמחה. לא לראות את הצד המשותף, זו שטחיות, הסתכלות חיצונית, חוסר עמקות, התמוטטות האישיות, יחס מעוות של הכללת השלילה, אבדן אמונה, אבדן אמונה בעם ישראל ובדור שלנו.

האינך רואה שדורנו הוא דור גדול? דור מצוין? דור שעשה פלאים ועושה פלאים ויעשה פלאים? כאשר בהירות זו מתמוטטת מגיעים לשנאת חינם. כל מי ששונה מעט מאתנו הופך לאויב.

נזכור שכולנו יהודים, שייכים לאותו עם גדול וקדוש, הנושא את ההיסטוריה העולמית על כתפיו.

מותר להילחם נגד דעות נוגדות, אך כביטוי המוזר של מרן הרב קוק זו "מלחמת אחים", במובן חיובי, מלחמה בין שניים המודעים לכך שהם אחים אוהבים. ראיית המשותף היא עמקות, היא מדעיות אמיתית ומתוך כך מגיעים לאהבת חינם.

שאלות לדין:

1. כיצד מוסבר החורבן הלאומי שלנו על פי קטע זה?
2. כיצד מצליחים להגיע לאחדות בלי להגיע לאחידות?
3. לסיכום - מהי אהבת חינם?

חלק ה':

ומה איתנו?

שאלה לחיילים:

בואו נחשוב ביחד כיצד אנו יכולים ליישם ביחידה שלנו יותר אהבה, יותר פירגון, יותר התייחסות ורגישות אחד כלפי השני, יותר כבוד הדדי.

[למפקד: שלב זה הינו חשוב מאין כמוהו. זאת ההזדמנות שלך להכניס לתוך השיח של היחידה נורמות חשיבה והתנהגות מסוג אחר. למשל, הקלות הבלתי נסבלת בה יכולים לצחוק ביחד על מישהו אחר; סדר יציאות מתחשב יותר עד כדי יכולת להחליף האחד את השני במקרה הצורך; התחשבות בקשיים נקודתיים של חבר; פרספקטיבה מחודשת על צעירות וותיקות ועוד. כל זה יכול לעמוד כעת בבחינה משותפת בין כולם. ניתן להמשיך מכאן תהליך של ישיבות יחידתיות על הנורמות והיחסים הבינאישיים שעל פיהן היינו רוצים שהיחידה שלנו תתנהל. וזאת לזכור: היחידה = אתה הוא ואני!]

נספח

כל ישראל חברים

אורות ישראל / פרק ה' / ב

צדקה עשה הקדוש-ברוך-הוא עם עולמו, מה שלא נתן כל
הבשרונות במקום אחד, לא באיש אחד ולא בעם אחד, לא
בארץ אחת, לא בדור אחד ולא בעולם אחד, כי-אם מפזרים הם
הבשרונות, והכרח השלמות, שהוא כח המושך היותר אידאלי,
הוא הגורם להמשך אחרי האחדות המרוממה, המכרחת לבוא
בעולם, והיה ביום ההוא - יהיה ד' אחד ושמו אחד

ברור לנו כי בצוות חטיבתי מיוחד העומד להכנס לשטח אויב, יש
צורך בכוחות רבים ומגוונים, שריון, הנדסה, חי"ר ארטילריה ואויר,
כך ברור עוד יותר, כי עם שלם זקוק למרכיבים רבים ומגוונים בכל
השטחים כולם.

ספר הכוזרי - מאמר שלישי אות א - ל

והמתפלל אך ורק בעדו דומה לאדם שבשעת סכנה למדינה יסתפק בתקון ביתו הוא ואינו רוצה להשתתף עם אנשי המדינה בתקון חומותיהם אדם כזה הוצאתו מרבה וסכנתו מתמדת ואלו האיש המשתתף עם הצבור הוצאתו מועטת ובטחונו מרבה כי את אשר לא הספיק האחד לעשות באה אחר ומשלימו וכך תעמד המדינה על השלמות הגדולה ביותר האפשרית לה וכל אנשיה יהיו נהנים מברכותיה על ידי הוצאה מועטת והכל לפי החק ומתוך הסכמה

מעבר לכך, כשם שחינוכו של טנקיסט שונה מאד משל לוחם החי"ר או איש המודיעין, וממילא גם יהיה אופי היחידה ותרבותה שונים,

מעבר לכך, השוני בתפיסה יגרור אפילו מרחק מסויים ואי הבנות או אפילו זילזול בנורמות של היחידה האחרת.

ובכל זאת לעולם לא תראה אחד מהם מוותר על נוכחות היחידה האחרת בצח"מ ואף יאבק קשות על מנת לזכות בסיוע הנכסף.

ת"ר הרואה אוכלסי ישראל ל אומר ברוך חכם הרזים . לפי שאין דעתן דומות זל"ז ואין פרצופיהם דומים זו לזו!

כל שישתכל יותר האדם בתוכן הנפשות הפרטיות של בני"א יותר ישתומם על ההבדל הגדול שיש בין תכונה לתכונה , בין מצד החינוך והלימוד שהכה שורש בלב כ"א באורח פרטי ומשונה משל זולתו , בין מצד התכונה הטבעית הקבועה בטבע היצירה , הפועלת ג"כ על המראה החיצוני של הגוף . ומ"מ דוקא ע"י השינויים הם מתאחדים כולם למטרה אחת , לבנין העולם בתעודתו הראויה לו . הרי יש להתפלאות על החכמה העליונה , שע"פ הרזים הפנימים הידועים וגלויים רק לפנינו ית' מתקשרים ומתיחסים כל אלו ההפכים זה לזה , עד שע"פ צירוף כל הדיעות והפרצופים השונים יצא בנין הרמוני מתאים מאד.

ואלמלא היתה ידיעה לבני אדם בדבר השיווי הפנימי שלהם , לא הי' כ"א מושך כ"כ לחוגו בקנא היתירה והיתה הפרטיות מתבטלת , ומתוך ביטול הפרטיות לא הי' חומר לבנות את הכלל.

ע"כ שם השם ית' בטבע, שכל יחיד שבבנ"א אינו מתיחס אל העולם כ"א ע"פ פרטיותו ומתגדר בה, ע"כ הוא משלים את הראוי לו . ולפעמים הוא רואה רצונותיו של חבירו כאילו הם מיותרים – בעולם. ואילו הי' דעתו קרובה כ"כ לציוריו של חבירו כמו שהוא קרוב לשל עצמו, הי' מתחלש אצלו התיחדותו לעצמו והי' חסרון בהשלמת פרטו, עד שמזה היתה תוצאה לחסר ון השלמה אל הכלל כולו . ע"כ נשארו בגלוי השינויים בכל תקפם , ובפנים בעומק רזי החכמה העליונה שם המה מתאחדים.

(עין איה ברכות ב' עמ' 370).

אך אהבה זו היא עדיין נהנתנית ומביאה בחשבון את התועלת.

האחדות, שבאה מפני דרישת טובתו של כל יחיד , למטרת אהבת כל יחיד לעצמו, היא אחדות מקרית, שיסודה היא אהבת הפרט העצמית, ואין סופה להתקיים , כי אין לה מרכז אמתי , וגם כשהאחדות לכאורה מתגדלת סופה לשלהבת שנאה ומלחמת אחים , בהיות כל יחיד מושך להנאת עצמו.

אבל האחדות, שבאה מצד ההכרה בערך התכלית העליון שבא רק ע"י שלום הבריות , יסודתה באהבת הכלל באמת וסופה להתקיים , וכרבות ימיה כן תוסיף להתגדל ולהתחזק.

(עולת ראי"ה א' עמ' רמ"ז).

ברגע שיש סכנה , ברגע שיש חלילה נפגעים , פתאום מתפרצת אחדות מופלאה, הקרבה הדדית ואהבה שאינה תלויה בדבר . אז מתבררת האחדות במלוא הדרה.

ואהבת לרעך כמוך

א הרב חן חלמיש

- מערך שיעור -

הקדמה:

חיי הצבא, על שלל צורותיהם, מזמנים לכל אחד מאיתנו אינסוף מקרים בהם אנו חשים שעשינו את הטוב ביותר, או לחילופין שהיה אפשר לבצע את המשימה טוב יותר, ושסתם הקטנו ראש והתעלמנו. ישנם תחומים הנשארים בתחום האישי, ביני לביני, שרק אני יודע עליהם, אך יש גם תחומים שביני לבין הזולת – במשרד, בשטח, בקו, בסדנה ובמעבדה. עובדת היותנו אנשי צבא וחיילים מעמידה אותנו על פלטפורמה רחבה של זכות המחויבות למדינה, לעם שלם ואולי גם להיסטוריה ארוכה. זו המשמרת שלנו.

מבט אל הנפש פנימה מגלה שהיא מורכבת מרבדים רבדים, כוחות שונים המושכים לעיתים לכיוונים מנוגדים, מערכות יחסים וקשרים סבוכים ותכונות רבות וייחודיות. לפעמים צריך לעשות שם סדר – לבחון מה יש לי שם בפנים, לקצץ, להרחיב, לצמצם, לפסל ו... לתעדף.

יציאתנו לגלות, כך אומרים חז"ל, ארעה בשל שנאת חינוך. ואם חפצי חיים אנחנו, זקוקים אנו להרבה אהבת-חינוך.

אהבה היא מושג מוכר, גם חינוך הוא מושג מוכר, אך מה עושים שני המושגים הללו כשמקף מחבר ביניהם?

1. סיפור הרב קוק (בספרו מוסר אביך ב, ד) :

וְהִנֵּה נִרְאָה אָדָם אֶחָד , שֶׁהוּא בֶּעַל לֵב נָכוֹן וְאוֹהֵב עֲדֹק וְחֶסֶד ,
 נִזְדַּמֵּן לוֹ לְהַצִּיל מְדִינָה שְׁלָמָה, שֵׁישׁ בָּהּ אֲנָשִׁים לְאֵלִפִּים וּרְבֻבוֹת
 מְאִיזָה אֶסּוֹן כְּלָלִי שֶׁהִיא מוֹכֵן לְבוֹא עֲלֵיהֶם, כְּגוֹן שֶׁרְאָה בְּחֻכְמָתוֹ
 שֶׁבְּעוֹד יָמִים בְּמִסְפָּר יִהְיֶה בְּכָל שְׁטַח הַמְּדִינָה רַעֲשׁ- הָאָרֶץ נוֹרָא
 וְאִים, עַד שֶׁבְּהִכְרַח לֹא יִשָּׂאֵר מֵהֶם אִישׁ , וְהוּא הִזְהִירָם וְהַצִּילָם
 שֶׁהוֹצִיאָם ג' כ"ב בְּהַשְׁתַּדְּלוּתוֹ וּיְכַלְתּוּ מִהַמְּדִינָה הַזֶּהיָא אֶל מְקוֹם
 שׁוֹקֵט וּבְטוֹחַ, וּבִשְׁבִיל זֶה כְּשִׁשְׁמַע אִישׁ אֶחָד מִהַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה
 שֶׁעָשָׂה שָׁלַח לוֹ אֶלֶף שֶׁקֶל כֶּסֶף לְמָנָה . וְאִם תִּהְיֶה שְׂמֵחַת הָאִישׁ
 הַהוּא בִשְׁבִיל אֶלֶף הַשֶּׁקֶל כֶּסֶף גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִשְׂמֵחַת נַפְשׁוֹ
 בִשְׁבִיל הַצֵּלַת כָּל אוֹתָן הָאֲכֻלוּסִין , וְדַאי שֶׁתִּהְיֶה שְׂפִלוֹת גְּדוֹלָה
 וּפְחִיתוּת-עֶרֶךְ מִנַּפְשׁוֹ , וְהַעֲדֵר-שְׁלֵמוֹת עַד שֶׁרְאוּי יִהְיֶה לְכָל
 אִישׁ-דָּעָה לְהִתְאוּנֵן עַל פְּחִיתוּתוֹ . וּכְאֲשֶׁר נִחְקֵר הֵיטֵב שָׂרֵשׁ זֶה
 הַפְּחִיתוּת וְטַעַם הַהַחְלָט עַל זֹאת הַנְּטִיָּה שֶׁהִיא פְּחִיתוּת , הוּא
 מִפְּנֵי הָעֲרֻכְתָּנוּ בְּעֶרֶךְ נַפְשׁוֹת בְּנֵי- אָדָם וְיִקְרַת כָּל נַפֵּשׁ , וְנִתְקַבֵּץ
 בְּדַעְתָּנוּ הַטּוֹב הַכּוֹלֵל וְהַיָּקָר הַמְּקוּיָף כָּל הַנַּפְשׁוֹת הַרְּבוּת , עַד
 שֶׁנִּבְזָה בְּעֵינֵינוּ כְּנִגְדוֹ זֹאת הַטּוֹבָה הַחְלוּשָׁה שֶׁל אֶלֶף שֶׁקֶל כֶּסֶף ,
 וְאִם הִיא זֶה הַמְּקַבֵּל שְׁלֵם בְּהַפְּרָתוֹ א "א כָּלֵל שֶׁתִּהְיֶה נְחֻשְׁבֶּת
 אֶצְלוֹ טוֹבָתוֹ הַחְלוּשָׁה נֶגְדַּ הַטּוֹבָה הַרְּבָה שֶׁעָשָׂה , וְכָל זֶה בִשְׁבִיל
 הַכְּבוֹד וְהָעֶרֶךְ הַמְּשֻׁבָּל לָנוּ בְּרֻבְבוֹת אֲלֵפֵי אִישׁ.

אפשר לספר את הסיפור הזה בואריאציה שתתאים לחיי החיילים/הקבוצה שלפנינו (דוגמה: ישנה סצנה מרגשת מאד לקראת סיום הסרט רשימות שינדלר, בה מעניקים הניצולים לאוסקר שינדלר טבעת שעליה נחרט "כל המציל נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא", כאות הוקרה על כל שעשה עבורם. אוסקר מקבל את הטבעת בהתרגשות, ואז מתחיל להכות על חטא, ואומר: הייתי יכול לתת את המכונית הזאת ולהציל עוד כמה יהודים... הייתי יכול לתת את החליפה שלי ולהציל עוד יהודי וכו'. זוהי בהחלט סצנה מרגשת. תארו לכם שברגע זה, לאחר הענקת הטבעת, היה אוסקר מסתכל ואומר: אם בשביל מה שעשיתי קבלתי טבעת כזאת, הלא אם הייתי מציל יותר יהודים, אולי הייתי מקבל חליפה נוספת, ואם הייתי מציל עוד יותר יהודים, אולי הייתי מקבל בסוף רכב לאות הוקרה... – הלא זאת הייתה הסצנה הכי מבישה שיכולה להיות).

2. שאלות:

- חווית העוצמה שבנתינה, שנדונה בפסקה הקודמת, היא חוויה קיומית, וקשה לדבר במונחים של "מסכים" ו"לא מסכים" כשמדובר בתחושות אלו. ובכל זאת, מדוע אנו מרגישים כך בסיטואציות מעין אלו?
- חשוב על סיטואציה בה אתה מכבד את הורידך (אפשר לנקוט דוגמאות). האם אתה מרגיש ויתור, הכבדה ופגיעה במרחב החיים האישיים שלך, או שאתה חש סיפוק והעצמה של מרחב חייך (ואולי תחושה אחרת לגמרי – ספר עליה)?

3. שאלת סיכום לשלב הפתיחה:

כיצד מסתדרת בנפשי העובדה שמצד אחד אני אוהב מאד את עצמי, מחפש דברים שיעשו לי טוב ומתעדף באופן זה סיטואציות רבות בחיי – ואילו מצד שני יש לי כזאת חוויה קיומית עלילאית לאחר נתינה אמיתית?

ב. "ואהבת לרעך כמוך"

1. שאלות:

כיצד אתה מבין את הציווי הזה?
האם זו דרישה מקובלת או מוגזמת?
האם ניתן לקיים בפועל הנחייה כזו?

2. מה חושבים גדולי האומה על מצווה זו?

ישנן דעות שונות בין גדולי הדורות שלנו כיצד להבין את המצווה הזו,
והן נעות סביב השאלות ששאלנו.

הרמב"ן, למשל, כותב כך:

וטעם ואהבת לרעך כמוך - הפלגה, כי לא יקבל לב האדם
שיאהוב את חברו כאהבתו את נפשו, ועוד שכבר בא רבי
עקיבא ולמד 'חייך קודמין לחיי חברך' (בבא מציעא דף סב
ע"ב), אלא מצות התורה שיאהב חברו בכל ענין כאשר
יאהב את נפשו בכל הטוב.

וכך כותב גם ר' יוסף בכור שור:

כמו שאתה רוצה שיאהוב אותך, דעלך סני לחברך לא תעביד
(שבת לא:), שאינו אומר שיאהב אחר כמו עצמו אלא כתיב
'וחי אחיך עמך' (ויקרא כה, לו), 'חייך קודמים לחיי חברך',
שאם היה רוצה לומר שיאהב אחר כמו עצמו היה לו לכתוב
'ואהבת את רעך כמוך'; וכן 'ואהבת לו כמוך' (לק' לד) ולא
כתב 'ואהבת אותו כמוך'. אבל במקום אחר שכתב 'ואהבתם
את הגר' (דברים י, יט), לא כתב 'כמוך'. 'ואהבת לו' משמע
לעשות לו כמוך, כמו שאתה רוצה שיעשה".

אולם מנגד, ישנן דעות המסבירות כי מדובר על מצווה כפשוטה ממש :
הרמב"ם בספר המצוות כותב :

**שצונו לאהוב קצתנו את קצתנו כמו שנאהב עצמנו ושתהיה
חמלתי ואהבתי לאחי כחמלתי וא הבתי לעצמי בממונו וגופו
וכל מה שיהיה ברשותו או ירצה אותו וכל מה שארצה
לעצמי ארצה לו כמוהו וכל מה שאשנא לעצמי או למי
שידבק בי אשנא לו כמוהו והוא אמרו ית' ואהבת לרעך
כמוך.**

התביעה הגדולה ביותר לקיום פסוק זה עולה מדברי ר' יוסף אלבו,
בעל 'העיקרים':

**וזהו שאמרה ה תורה ואהבת לרעך כמוך , כלומר שאהבתך
את עצמך אין בה זולתיות , כך אהבתך את חברך לא תחשוב
שהוא דבר זולתך , שהוא גדר האהבה הגמורה , שיתאחד
האוהב עם האהוב . לזה תמצא ש 'אהבה' בגימטריא עולה
'אחד', כי אין האהוב זולת עצמו כלל.**

מצד אחד יש מי שדורש אחדות גמורה , תחושה כי הו א זה אני ואני
זה הוא, תחושת נתינה מעצמי אל עצמי ולא אל זולת אחר – אך מצד
שני יש מי שאומר כי אי אפשר לדרוש מאדם שיאהב את זולתו כמו
שאוהב את עצמו , אלא יש כאן קריאה לאהוב מאד מאד , תביעה
להעמיד את דאגתך לזולת במבחן החיובי או השלילי של מה אתה
היית רוצה שיקרה (או לא יקרה) לך.

אי אפשר לחיות בלי אהבה עצמית – זו חוויה קיומית הדוחפת אותי
לגלות את המיוחד שבי , לחשוף את הכוחות , הכישרונות והיכולות
הייחודיים לי. אך לעומת זאת, האם זה כל מה שיש בעולם שלי? האם
כיבוד הורים, אהבת ילדים, שייכות לעם ישראל עד כדי מסירות נפש ,
האם כל אלו אינם חלק ממני, מעצמותי?

3. אחדות או פרטיות?

מה כל כך "מפריע" לנו באחדות? מדוע ריבוי צבעים מושך אותנו ואילו גוון אחיד גורם לנו לשעמום? כאן אנחנו מגיעים לטעם של בריאת העולם. לכאורה, לפי העמדה האחדותית של ה'עיקרים', יש מקום לשאול: כיון שכל העולם נברא ממקום של אחדות, מה הטעם בתהליך הזה? אם המקום של האחד הוא לגמרי עליון, ועולם הריבוי הוא לגמרי תחתון, אזי בריאת העולם היא רק ירידה.

אלא שבאמת, תכלית הירידה והריבוי היא החידוד של כל צד כעומד בפני עצמו, כיחודי וכבעל גוון שונה.

בדורות האחרונים אנחנו זוכים לראות את גילוי הגוונים יותר מאי פעם. אלא שלעתים נראה שמרוב "התבצרות" בעמדה הייחודית, פוגעים בזולת ועוברים על צורות שונות של "מה דעלך סני לחברך לא תעביד". ללא ה"אחרות", ללא המפגש עם הזולת מתוך אחריות עליו, מגיעים לחיים מנותקים ללא אפשרות לדו-שיח ומפגש אמיתי.

על כן יש מקום לומר, שהדגשת ה'אני' שבדורותינו היא חלק מהתפרצות כשרון האהבה ותיקון שנאת החינים. שהרי דווקא מתוך אהבה פרטית, ולא רק כללית, מגיעים להתייחסות לכל אופי כמלא ועשיר בפני עצמו. הרמב"ן חי בעולם מלא אהבה, שבו הוא נותן לכל אחד את המקום שלו במלואו. אינך ממונה על חברך, אינך צריך לחדור לעולמו ו"לחנוק" אותו. אהבת ישראל אמיתית אינה ממסמסת את הגבולות אלא אדרבה, מגדירה אותם. ויש לזכור, שעל אף שהיא בגימטריא אחד – הרי שעדיין, היא עצמה אינה אחד.

לעומתו, מגלה בעל ה'עיקרים' את הסוד של מה שמקשר ודוחף אותנו מפעם לפעם להתנהג באופן לא רציונאלי, במסירות נפש של ממש על הזולת, אם יחיד ואם רבים. מה לא יעשה חייל על מנת להציל את חברו, על אף שאין ביניהם קשרים משפחתיים (כאם כלפי ילדיה, שם התופעה מוסברת ומתיישבת יותר על הלב)? האין זה נובע ממימד האחדות שבנו, משייכותנו ל"נשמה אחת" למרות שאנו ב"גופות מחלוקים"?

[דוגמה לעיקרון האחדות והגוונים :

הרבה פעמים שומעים מזוגות צעירים בשלב שהם מאוד מאוהבים , ש"בכל דבר אנחנו חושבים אותו דבר". אם נעמיד אותם במבחן, נגלה שאין זה נכון. הם רק מתאימים את עצמם אחד לשני . מתוך הזדהות עמוקה עם הזולת , הם אינם שמים לב שלא חשבו כך מתחילה , ומיד שינו את דעתם. נראה להם שזו האהבה בכל מלוא פארה .

האמת היא שאין זה כך . זוג, אחרי שהכיר הרבה מאוד שנים ועבר חיכוכים ובירורים, מודע לכך שכל אחד מהם חושב אחרת . אלא שאדרבה, זה מה שמוצא חן בעיניו : העובדה ש לכל אחד יש את הסגנון שלו , את הצבע שלו ואת ההבחנה שלו , היא העיקר היותר גדול. זו אהבה בשלה יותר, שנותנת לכל חלק להתקיים במלוא הדרו ויודעת להפיק ממנו חיים משותפים ומאוחדים בעוצמה גדולה יותר .]

4. הרחבת ה"אני"

אולי בעומק הדברים נמצא העיקרון הבא :

והנה אם בהשקפה ראשונה רגשי אהבת עצמו ורגשי אהבת זולתו הם כצרות זו לזו – אבל עלינו להשתדל להעמיק בזה למצוא הסגולה המאחדת אותם אחרי (=מאחר) כי שניהם דורש ה' מאיתנו, וסגולה זו היא שיתברר ויתאמת אצל האדם איכותו של ה'אני' שלו, כי בזה יומדד מעלת כל האדם לפי מדרגתו . האיש הגס והשפל כל 'אני' שלו מצומצם רק בחמרו וגופו, למעלה ממנו מי שמרגיש ש 'אני' שלו הוא מורכב מגוף ונפש . ולמעלה מזה מי שמכניס ל'אני' שלו בני ביתו ומשפחתו . והאיש ההולך על פי דרכי התורה ה 'אני' שלו כולל את כל עם ישראל , שבאמת כל איש ישראל הוא רק כאבר מגוף האומה הישראלית . ועוד יש בזה מעלות איש השלם ראוי להשריש בנפשו להרגיש שכל העולמות כולם הוא ה 'אני' שלו, והוא בעצמו רק כאבר קטן בכל הבריאה כולה, ואז גם רגש אהבת עצמו עוזר לו לאהוב אל כל עם ישראל ואת הבריאה כולה. ולדעתי מרומז ענין זה במאמרו של הלל עליו השלום שהיה אומר 'אם אין אני לי מי לי , וכשאני לעצמי מה , אני', היינו שראוי לכל אדם להתאמץ לדאוג תמיד בעד עצמו ,

אבל עם זה יתאמץ להבין שאני לעצמי מה אני , שאם יצמצם את ה'אני' שלו בחוג צר כפי מראית עין , אז 'אני' זה – מה הוא? אבל הוא וכאין נחשב ! אבל אם תהיה הרגשתו מאומתת , שכללות הבריאה הוא האדם הגדול והוא גם כן כאבר קטן בגוף הגדול הזה, אז רם ונשא גם ערכו הוא , שמכונה גדולה גם מסמר היותר קטן אם רק משמש כלום להמכונה , הוא דבר חשוב מאד , שהכלל בנוי מפרטים ואין בכלל אלא מה שבפרט . וכן ראוי להתבונן על כל מתנות שמים מטל שמים ומשמני הארץ שהם נתונים לכלל ישראל כולו , והתחלקותם להיחידים הוא רק בתור גזרות , על מנת שיחלקם לנצרכים , לכל אחד כחלק הראוי לו , וליטול לעצמו כפי חלקו הראוי לו.

(ר' שמעון שקאפ, הקדמה לספר 'שערי ישר')

כשאני אומר "עצמי" ו"אני" – למה אני מתכוון ? לכרס , לרגשות אציליים , למשפחה שלי? בזה תלוי הכל.

נתינה היא עבודה במעגל סגור . לאהוב את השירות בצבא אינה אהבה אחרת מאשר אהבת עצמי במובן הגבוה ביותר שלה – כאשר אני מרגיש שהצבא הוא חלק ממני , חלק חשוב בחיי , בתקוות שלי ובציפיות שלי מהחיים.

להרגיש שלם, מלא, מנצל כל פיסת חיים, פירושו של דבר להיות מודע לכל מעגלי הנפש שלי וכוחותיה , ולהיות עסוק בלחיות אותה במלאות.

ועתה, נשאר לי לשאול את עצמי האם אני מספיק מודע לעצמי , למה שחשוב ואהוב לי בחיים? עד כמה אני מבין את מה שיש בכוחי לעשות עבור כל זה ? האם אני יודע ליצור את האיזון הנכון בין מרחבי ה"אני" וה"עצמי" שלי?

אהבה ונתינה

ככלל, אהבת הזולת משפיעה עלינו בשני מישורים.

1. **אהבה יוצרת אמון** – אהבת האחר ואמונה בו : ישנה אמונה בכישרונותיו וביכולותיו, ובעקבות כך – הערכה. אין זו הערצה עיוורת ואין זו אמונה בכך שהאהוב הינו כל יכול . זוהי נתינת אמון בכך שקיים בו משהו חיובי וטוב.

2. **אהבה יוצרת השקעה** – אהבה אמיתית יוצרת נכונות להשקיע באהוב: נתינה ללא ציפיה לתמורה . השקעה זו אינה חושבת על האינטרסים של הנותן , והיא מתעלת ומפנה את כל כולה כלפי האהוב.

יכולתנו לחנך לאהבה היא על ידי מעשים נכונים :

אם אהבה יוצרת אמון, הרי שהאמון יכול ליצור אהבה.
אם אהבה מייצרת רצון להשקעה , אזי השקעה בזולת מייצרת אהבה.

אהבת ישראל היא מצות עשה מן התורה, ויש לה גם שייכות לרגש. הרגש נובע מהאדם גופו, ומצות אהבת ישראל היא צווי שמימי. אהבת ישראל איננה, אפוא, סנטימנטים שאדם יצרם אלא צו מגבוה. צו זה פירושו: אהב את רעך, נהג כלפיו באחווה וברעות. יסוד אהבת ישראל הוא אהבת הטוב והחסד וקיומם באופן מעשי כלפי הזולת. יש להסתכל על הזולת תוך התעלמות סובלנית מהרע שבו, מתוך הדגשת הטוב.

(עפ"י שיחה עם הרב צבי יהודה הכהן קוק שנדפסה ב"מחניים", בטאון הרבנות הצבאית הראשית גליון ל', ערב ראש השנה תשי"ז).

א. האהבה צריכה להיות מלאה בלב לכל.

ב. אהבת כל המעשים כולם היא קודמת לכל, אחר כך אהבת כל האדם, אחריה אהבת ישראל שהיא כוללת הכל, שעתידין ישראל לתקן את כל המעשים כולם. וכל אהבות אלה הן אהבות מעשיות, לאהוב אותם לעשות להם טובה ולגרום להם עילוי. ונעלה על כולן אהבת ד', שהיא אהבה שבפועל, אינה גוררת בעצמותה שום דבר, כי- אם מה שהלב מלא ממנה זה הוא האושר היותר נשגב.

(מדות הראיה, אהבה).

אחדות ישראל

- הדגמה -

כוונתנו בשיחה להסביר את הצורך החיוני שבקשר בין כל חלקי העם בכלל וכל החיילים בפרט.

קשר זה איננו רק צורת התנהגות יפה , ואפילו לא רק צורה מורחבת של עבודת צוות, אלא אין כל אפשרות להגיע אל האמת ללא אחדות . כדי להגיע לאחדות אמיתית, חייב להכיר כל אחד בחסרונו ובח יוניות ההקשבה לחברו על מנת להינצל מטעויות . במשחק שלפנינו אנו מבהירים כי אין אדם או מפלגה שאינם טועים , וכי הדרך היחידה להגיע לאמת היא הקשבה לאחר (שנראה במבט ראשון שאיננו יכול באמת לעזור לי)

בשלב השני נוכל לעסוק בדרך להתחבר להקשיב ולסלוח.

מהלך המשחק:

קרא לשני מתנדבים והעמד אותם עם הפנים אל הקהל . שאל אותם לשמם ויחידתם (וזכור אותם).

הסבר את חוקי המשחק:

”אני מציג שלשה ציורים פשוטים של צורה גיאומטרית בת ארבע אותיות. נציג אחת לקהל , שנייה ל- (שם אחד החיילים) ושלישית ל- (חייל השני).

אם אתה יודע מה ראית וצדקת- קיבלת 10 נקודות.

אם לא – 0 נקודות.

אך יש באפשרותך להתייעץ עם השני . במקרה זה תוכל לקבל מקסימום 5 נקודות ואילו חברך יוכל לקבל 10 נקודות.”

עכשיו נבקש מהמתנדבים להסתכל אל הקהל , ואנו נציג את התמונה הראשונה (של הגליל) לקהל בלבד . אחר כך נראה את השנייה לאחד מהם (ולקהל) וכן הלאה.

כעת נשאל אותם : **"האם אתם רוצים להתייעץ?"** ברוב המקרים אינם רוצים. ניתן להם לנחש , נאמר להם שטעו ואז נושיב אותם בצד להתייעץ בשקט למציאת הפתרון.

עכשיו נפנה לקהל ונשאל **"האם העובדה שלא רצו להתייעץ מפתיעה אתכם או נראית משונה?"**

כמובן שהקהל יאמר שזו התנהגות טבעית ורגילה.

אז נשאל **"מה אם כן הסיבה שכן צריך להתייעץ?"**

והם יגיעו למסקנה שמה שרואים משם לא רואים מכאן.

ואז ננסה ביחד לשאול **"עם מי ביחידה לדעתם צריך להתייעץ?"**

(מפקד, מפקדים אחרים, חיילים, רבנות, ת"ש, רופא, קב"ן, בטיחות, רס"ר, חינוך, הורי החייל וכמובן החייל עצמו)

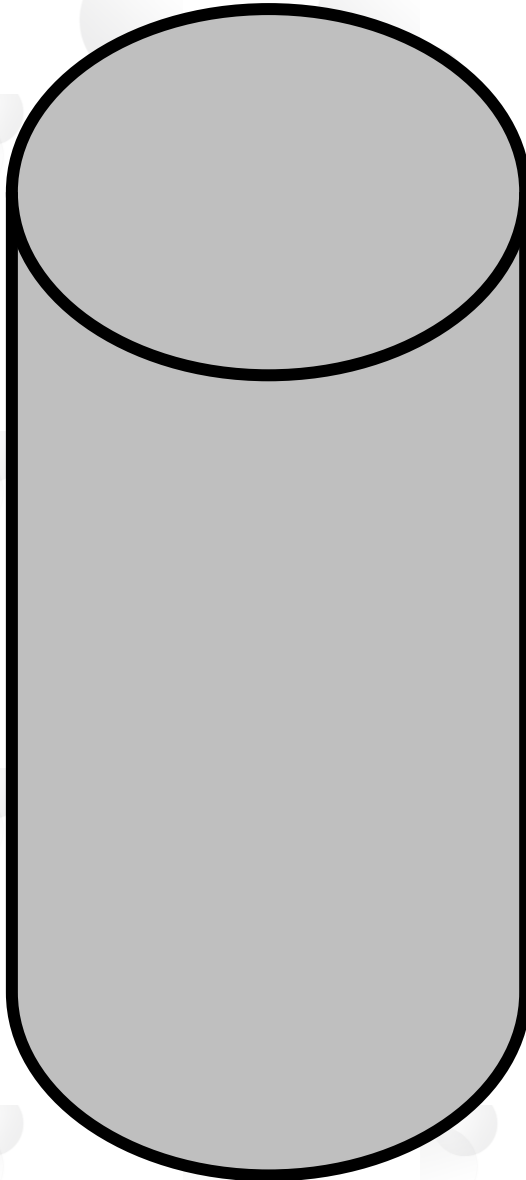
בלי לשאול כנראה לא תהיה לנו תמונה שלמה.

נדבר על הצורך בהקשבה והדברות "לא בגלל שאני טועה" אלא בגלל שללא חברי אני כמו כולם טועה וביחד כנראה כולנו נהיה צודקים . נזכיר את תרומתם של הלחי האצ"ל וההגנה להקמת המדינה אם כי עד היום הם מתווכחים ואינם מסכימים.

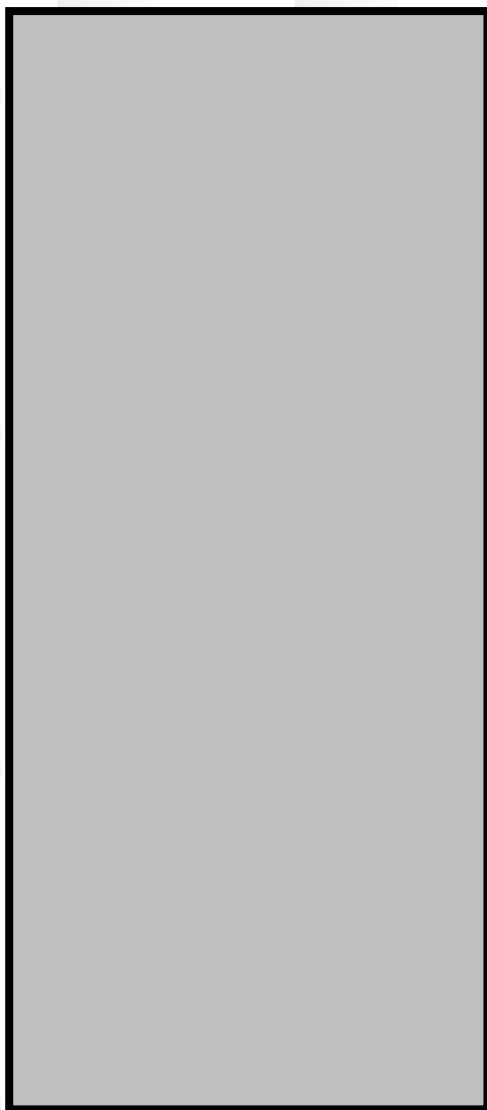
כך ראוי לפתוח בצבא ואחר כך באזרחות תהליך של הקשבה וקרבה , תהליך שיצטרך להתחיל בבקשת סליחה על העבר.

נוכל להקרין כאן את הסרטון על סליחה.

תמונה 1

תמונה 2

לתמונה 3 עבור לעמוד הבא

תמונה 3

